

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Písně a jejich využití v hudebních činnostech u dětí předškolního věku

Diplomová práce

Autor: Bc. Eliška Válová
Studijní program: N7531 - Předškolní a mimoškolní pedagogika
Studijní obor: Pedagogika předškolního věku
Vedoucí práce: PhDr. Hana Příbylová

2017

Hradec Králové

Zadání diplomové práce

Autor:	Eliška Válová
Studium:	P15P0886
Studijní program:	N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika
Studijní obor:	Pedagogika předškolního věku
Název diplomové práce:	Písně a jejich využití v hudebních činnostech u dětí předškolního věku
Název diplomové práce AJ:	Songs and their application in music activities in a pre-school education

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

V teoretické části se práce bude věnovat dětské a lidové písni. V praktické části budou vypracovány modelové situace pro využití písni v různých hudebních činnostech.

Hradecký Emil: Zpěvníček pro nejmenší, Supraphon, Praha 1990. Chládková Blanka, Snížková Jitka: Slabikář začínajícího zpěváčka, Supraphon, Praha 1982. Janovská Olga a kol.: Malým zpěváčkům, SPN, Praha 1988. Bodorová, S.: Vezeme písničku, Edizione Festa, Olomouc 2002. Zezula, J., Janovská O. a kol.: Hudební výchova v mateřské škole. SPN Praha 1987. Portál, Praha 1998. Jenčková Eva: Hudba a pohyb ve škole. ORLICE Hradec Králové 2002.

Garantující pracoviště: Hudební katedra,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Hana Příbylová

Oponent: PhDr. Helena Karnetová

Datum zadání závěrečné práce: 2.12.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 18. 4. 2017

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Haně Příbylové za odborné vedení, cenná doporučení a vstřícnost při zpracovávání této diplomové práce.

Anotace

VÁLOVÁ, Eliška. *Písňe a jejich využití v hudebních činnostech u dětí předškolního věku*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 78 s. Diplomová práce.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a praktické.

Teoretická část se zabývá charakteristikou písňe. Dále popisuje jednotlivé hudební činnosti, věnuje se péči o dětský hlas, pěveckým návykům a nácviu písňe. Součástí je též rejstřík zpěvníků vhodných pro mateřskou školu.

Praktická část obsahuje modelové situace pro využití písňe u dětí předškolního věku a zaměřuje se na jejich využití v hudebních činnostech.

Klíčová slova: písňe, hudební činnosti, pěvecké návyky, nácviu písňe, modelové situace

Anotation

VÁLOVÁ, Eliška. *Songs and their application in music activities in a pre-school education*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017. 78 pp. Diploma Degree Thesis.

The Diploma Degree Thesis is divided into theoretical and a practical part. The theoretical part contains a detailed characteristics of a song. Furthermore, an overview of musical abilities is given. Next chapters deal with areas such as vocal habits, taking care of children's voice and learning a song. This part also includes an index of songbooks suitable for use in preschool education. Practical part contains a resource bank for using songs in teaching pre-primary children focusing on how these could be used in music activities.

Key words: song, music activities, singing habits, practising a song, practical activities

Obsah

Úvod	9
1 Píseň.....	10
1.1 Lidová píseň	10
1.2 Umělá píseň.....	11
1.3 Dětská píseň	12
1.4 Výběr písně	12
2 Hudební činnosti	14
2.1 Pěvecké činnosti.....	15
2.2 Poslechové činnosti.....	16
2.3 Hudebně pohybové činnosti.....	17
2.3.1 Hra na tělo.....	18
2.4 Instrumentální činnosti.....	19
2.4.1 Orffovský instrumentář.....	20
2.4.2 Rytmičtý instrumentář Evy Jenčkové	21
2.4.3 Ozvučené předměty	23
3 Péče o dětský hlas	25
4 Pěvecké návyky	26
4.1 Správné držení těla	26
4.2 Dýchání	26
4.3 Tvoření tónu	27
4.4 Artikulace	28
5 Návčik písně.....	29
5.1 Hlasová cvičení	29
5.2 Návčik písně a její upevňování	30
6 Rejstřík zpěvníků	32
7 Modelové situace	35
7.1 Malířova paleta.....	35
7.2 Zelená barva	38
7.2.1 <i>Travička zelená</i>	39
7.2.2 <i>Hubatá kopřiva</i>	41
7.3 Modrá barva	43
7.3.1 <i>Velryba</i>	44

7.3.2	<i>Holka modrooká</i>	46
7.4	Bílá barva	48
7.4.1	<i>Krajková záclona</i>	49
7.4.2	<i>Chudobička</i>	51
7.4.3	<i>Husopaska</i>	53
7.5	Červená barva.....	54
7.5.1	<i>Jahůdka</i>	56
7.5.2	<i>Červený šátečku</i>	57
7.6	Žlutá barva	59
7.6.1	<i>Pampeliška</i>	60
7.6.2	<i>Panímámo zlatá</i>	62
7.7	Černá barva	64
7.7.1	<i>Odpočinek</i>	65
7.7.2	<i>Hop, hej</i>	66
7.8	Všechny barvy máme rádi.....	68
8	Praktické ověření modelových situací.....	70
	Závěr	73
	Zdroje.....	74
	Hudebniny	77
	Seznam příloh.....	78

Úvod

Podnětem k výběru tématu diplomové práce pro mě byl především kladný vztah k hudbě. Sama se od dětství aktivně věnuji hře na klavír a sborovému zpěvu, což i nadále využiji v budoucí profesi učitelky v mateřské škole. Písně jsou pro děti základním stavebním kamenem hudební výchovy. Jejich poslech a interpretace u nich od útlého věku rozvíjí hudební citění a jejich vztah k hudbě jako takové. Vybírat lze z nepřeberného množství písní, které je vhodné podpořit hudebními činnostmi jako je pohyb nebo instrumentální doprovod.

Cílem této práce je navrhnout využití dětských a lidových písní v hudebních činnostech u dětí předškolního věku. Umět vhodně vybrat dětskou a lidovou píseň, a pracovat s ní tak, aby byla pro děti atraktivní. Pomocí hudebních činností rozvíjet u dětí vnímání hudby, myšlení, paměť, fantazii, představivost a jejich emocionální stránku.

V první kapitole se zabývám charakteristikou písně, jejím dělením a výběrem. Druhá kapitola je věnována hudebním činnostem, jejich charakteristice a možnostem využití. Ve třetí kapitole popisuji péči o dětský hlas a následně problematiku pěveckých návyků ve čtvrté kapitole. V páté kapitole se věnuji nácvičku písně. Teoretickou část uzavírá šestá kapitola, kde je sestaven rejstřík zpěvníků vhodných pro mateřskou školu. V sedmé kapitole jsou zpracovány příklady práce s lidovými a dětskými písněmi. Možnosti realizace práce s těmito písněmi ukazují konkrétní situace. Osmá kapitola reflektuje praktické ověření některých částí modelových situací. V závěrečné kapitole shrnuji a hodnotím celou diplomovou práci.

Na závěr uvádím seznam použitých zdrojů a hudebnin. Diplomovou práci doplňují přílohy, které obsahují především notový materiál písní použitých v modelových situacích.

1 Píseň

Píseň je pro děti jedinečným druhem informace o světě. Jedná se o prostředek k hudebnímu rozvoji dětí a jejich lidskému zrání. Jak lidové, tak umělé písně vybízejí k hudebním aktivitám, které prohlubují poznání a především přinášejí dětem radost. Není neobvyklé, že písně důvěrně a pro děti přijatelněji nazýváme písničkami, aniž bychom tím snižovali jejich hodnotu.

Vysloužil¹ charakterizuje píseň jako „základní žánr vokální hudby, na jehož formě se rovným dílem podílejí slovo i hudba.“ Obdobnou definici doplněnou o nevelký rozsah písně uvádí ve své publikaci také Soušková². Vysloužil dále uvádí, že v ideálním případě má text písně, kterým je zpravidla báseň, vyhovovat zpěvnímu vyjádření. Naopak hudba se má jasnou členitostí co nejvíce blížit formě a výrazu básně. Podle Jurkoviče³ je píseň kratší skladbou určenou pro jeden hlas, která je tvořena na strofický text, nejčastěji o jedné nebo více slokách. Písně lze dělit podle jejich účelu, funkce nebo rozsahu. Primárně je ale rozdělujeme podle původu na lidové a umělé.

1.1 Lidová píseň

Základem lidového umění je lidová píseň. Vznikla jako projev neznámého autora, který v ní zachytil charakter jednání lidí, atmosféru doby, řeč, zkušenosti, zvyky a tradice určitého kraje. Viskupová⁴ uvádí, že obsah lidových písní pojednává například o vztahu k druhému člověku, k práci, k životu, k přírodě nebo ke společnosti.

Lidové písně byly nedílnou součástí venkovského života. Lidé jimi společně doprovázeli svou práci, oslavovali úspěchy, nebo zaháněli žal. Šířily se většinou jen ústně z generace na generaci, což zcela ovlivnilo jejich bytí. Důsledkem ústního tradování píseň postupně měnila melodii, rytmus i text. Podle potřeby se prodlužovala nebo zkracovala a stala se tak kolektivním výtvozem lidu.

Třídít můžeme lidové písně například podle běhu ročního času, funkce v lidovém kolektivu nebo v řádu jednoho lidského života - od dětství ke stáří.⁵ Klasické je odlišení lidových písní podle oblasti původu. Různé písně můžeme najít nejen na

¹ VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého, 1. díl*. Vizovice: Lípa, 1995. ISBN 80-901199-0-5. s. 223

² SOUŠKOVÁ, Dana. *Hudební druhy a žánry, 1. díl*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. 978-80-7041-393-7.

³ JURKOVIČ, Pavel. *Od výkřiku k písničce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-7367-750-3.

⁴ VISKUPOVÁ, Božena. *Hudebně pohybová výchova a zpěv*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1989. ISBN 80-04-19284-X.

⁵ JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis, 1997. ISBN 97-580607-12.

úrovni národů, ale také v jednotlivých regionech České republiky. Jiné písně se tradují na jižní Moravě, na Hané, na Valašsku, v jižních Čechách nebo třeba na Domažlicku. Hlavní rozdíly jsou patrné v harmonii, melodice, rytmu a nářečí. Najdeme však i řadu písní s podobným nebo i stejným nápěvem, které se v různých regionech zpívají s různým textem.

Mnoho lidových písní se dochovalo jen díky sběratelům těchto písní, kteří na přelomu 19. a 20. století obcházeli obyvatelstvo a zaznamenávali texty nebo texty s nápěvy. Mezi tyto sběratele se řadí například František Sušil, František Ladislav Čelakovský, Karel Jaromír Erben, Ferdinand Sládek, Jindřich Jindřich nebo také Leoš Janáček.

Lidové písně by měly být základním repertoárovým zdrojem pro pěvecké činnosti v mateřské škole. Podle Tiché⁶ jsou určeny dětskému věku pro svou hudební i básnickou povahu. Jejich široká obsahová škála hravě postihne všechna témata výchovně vzdělávacího procesu v mateřské škole, ať už se jedná o roční období, mezilidské vztahy nebo vztah k přírodě. V zásobě osvojených lidových písní si děti odnáší moudra předešlých generací, která mohou dále obohacovat o poznatky a zkušenosti ze svého vlastního života.

1.2 Umělá píseň

U umělých písní je vždy znám jejich konkrétní autor. Tato písňová tvorba je odlišena od oblasti lidové písně, „*kde se hudební strukturace řídí spíše principy spontánní kolektivní tvořivosti než individuálními stylově kompozičními a interpretačními normami.*“⁷

Umělou píseň dokáže zkomponovat i otextovat jeden autor. Velice často se ale setkáváme se spojením autorů hudby s autory textu, kteří jsou si navzájem inspirací. Autoři hudby dávají podnět k otextování hudebního díla hudebními prostředky a celkovým charakterem skladby. Sami naopak nachází inspiraci například v básnických sbírkách, jejichž texty pak zhudebňují. Výsledkem je široká tematická škála umělých písní, která přináší spoustu nových poznatků z různých oblastí.

Zvláštní skupinou umělých písní jsou písně zlidovělé. Jedná se o písně umělé, které se mezi lidmi šířily jako písně lidové. Jejich autoři se snažili napodobit lidovou

⁶ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-562-2.

⁷ FUKAČ, J., J. VYSLOUŽIL a P. MACEK. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, 1997. ISBN 80-705-8462-9.

poezii a vystihnout lidovou slovesnost. Staly se natolik populární a známé, že je dnes vnímáme jako písně lidové.

1.3 Dětská píseň

V mateřské škole bychom se měli zaměřit na dětské písně. Jedná se o písně určené dětem svým nápěvem a textem. Podle Vysloužila⁸ dětská píseň „*hudebně zohledňuje rozsah dětského hlasu a její text vychází z obrazného světa dětí.*“ Slovník české hudební kultury⁹ ještě zmiňuje její nevelký rozsah, snadné intonační obraty, nebo prostý, ale výrazný rytmus, který je v souladu s rýmem zhudebněného textu. Dětské písně můžeme najít jak mezi písněmi lidovými, tak umělými.

Ze strany autorů je snaha komponovat dětské písně maximálně sdělné a srozumitelné. Zároveň je důležité zaměřit se na to, aby byla píseň pro děti interpretačně snadná. O úspěchu dané písně však nerozhoduje autor, ale přímo děti. Ony samy nejlépe zhodnotí kvalitu písně a to především tím, že si ji budou zpívat, budou vyžadovat její opakování, jednoduše se z ní budou těšit. Pro autory je to nelehký úkol, obstat před takovou kritickou porotou a je téměř nemožné dopředu odhadnout, co děti přijmou za své.

Oblibu u dětí i posluchačů nachází dětské písně autorů jako je Pavel Jurkovič, Emil Hradecký, Marie Kružíková, Petr Eben, Ilja Hurník, Petr Jistel, Jiří Teml, Jan Vičar, Petr Skoumal, Přemysl Kočí, Jaroslav Uhlíř, Milena Raková a řady dalších. Tito skladatelé kromě vlastních textů rádi využívají texty spisovatelů, jakými jsou Jiří Žáček, Zdeněk Svěrák, Pavel Šrut, Václav Fischer nebo třeba Ljuba Štíplová.

1.4 Výběr písně

Výběr písňového materiálu je v mateřské škole velice důležitý. Měl by vycházet především z pěveckých a hudebních schopností dětí předškolního věku. Při výběru písně by se podle Liškové¹⁰ měla učitelka řídit vhodným tónovým rozsahem, rytmickou strukturou, melodickou obtížností, hudební formou a obsahem písně.

Tónový rozsah by měl odpovídat fyziologickým možnostem a pěveckým zkušenostem dětí. Respektován by měl být hlasový rozsah dětí, který je popsán

⁸ VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého, 1. díl*. Vizovice: Lípa, 1995. ISBN 80-901199-0-5. s. 64

⁹ FUKAČ, J., J. VYSLOUŽIL a P. MACEK. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, 1997. ISBN 80-705-8462-9.

¹⁰ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, 2006. ISBN 80-86307-26-3.

v kapitole 3 Péče o dětský hlas. Pozornost bychom měli věnovat také rytmické obtížnosti písně. Vhodné je pro začátek vybrat písně s opakujícím se rytmem nejlépe ve dvoudobém taktu. Rytmičky složitější písně, například s tečkovaným rytmem či proměnlivým taktem, je vhodné zvolit až po zvládnutí těch rytmicky jednodušších. Klíčovou roli hraje při výběru také melodie. Ta by měla být snadno zapamatovatelná a tím pro děti atraktivní. Měli bychom se vyvarovat písním s velkými intervalovými skoky, naopak bychom se měli zaměřit na písně, které jsou intonačně jednodušší. Hudební forma souvisí s délkou písně. Její pravidelné členění nám zajistí lepší orientaci v písni a následně snadné zapamatování. Písně by svým obsahem měly odpovídat rozumovým schopnostem dětí. Je tedy dobré vybírat písně s vhodným námětem, jako jsou například zvířata, přírodní tematika, tradice, pohádky a mnohé další.

Nejlépe těmto požadavkům vyhovují lidové a dětské písně, které jsou přímo určeny této věkové skupině. Samozřejmě lze vybrat vhodné písně i mezi písněmi umělými, avšak s velkou obezřetností. Tyto písně jsou určeny především vospělým zpěvákům. Nevhodně vybrané písně mají u dětí za následek pouhou deklamaci textu místo zpěvu, falešný a nepřesný zpěv s vymyšlením melodií nebo tlačení na tón, které vede mnohdy až k poškození hlasivek.

2 Hudební činnosti

Hudba je jedním z prvních estetických podnětů, se kterými se děti setkávají již od narození. Působí na ně a stává se tak nedílnou součástí jejich života. Děti na hudbu spontánně reagují ať už pobrukováním, pohybem, či projevy libosti či nelibosti. Hudba ovlivňuje rozvoj dítěte, především rozvoj jejich schopností, dovedností a vědomostí. Je také zdrojem seberealizace a vyjádření emocí. Skvěle také podněcuje představivost a fantazii. Úkolem pedagoga v mateřské škole by tedy měla být podpora v poznávání a prožívání jednotlivých hudebních aktivit.

Díky hudebním činnostem je rozvíjeno naše hudební myšlení. Tyto činnosti vedou k poznání, „že hudba není pouze jedna disciplína, obor lidské činnosti, ale potřeba, která ze všedního dne dělá svátek, obohacuje náš duševní obzor o jeden další rozměr myšlení a paměti, (...)“.¹¹ Právě hudební činnosti mají rozhodující vliv na utváření vztahu k hudbě a ke kultivaci osobnosti dítěte. Jenčková¹² i Zezula¹³ shodně uvádí základní čtyři hudební činnosti, kterými jsou:

- zpěv
- poslech hudebních děl
- hudebně pohybový projev
- instrumentální hra

Jednotlivé hudební činnosti nefigurují jen samostatně, naopak se navzájem prolínají a doplňují, čímž ještě více působí na celkový prožitek dítěte. Nejenže děti aktivizují, ale jsou vhodné také pro relaxaci, ať už psychickou či fyzickou.

V předškolním věku přirozeně stoupá zájem o hudební činnosti. Hudební vývoj dítěte závisí na jeho věku, vývoji jeho psychických funkcí, motoriky, smyslových analyzátorů a hlasivek. Veškeré hudební činnosti by tak měly být voleny v závislosti na hudebních schopnostech dítěte a na úrovni jeho celkového vývoje. Pedagog by měl při výběru hudebních činností respektovat specifika předškolního věku a dodržovat kritéria jako je přiměřenost, vhodnost, názornost nebo individuální přístup. Samozřejmě je výběr hudebních aktivit ovlivněn odlišnými možnostmi každé mateřské školy. Mnohdy zde figuruje málo prostoru pro hudebně pohybové aktivity a nedostatečná vybavenost

¹¹ JURKOVIČ, Pavel a Václav KORBEL. *Nové informatorium (školy mateřské)*. Brno: Moravské hudební vydavatelství, 1992. s. 37

¹² JENČKOVÁ, Eva. *Hudba v současné škole: Podzimní zpívání, 1. díl*. Hradec Králové: Tandem, 2004. ISBN 80-903-1158-X.

¹³ ZEZULA, Jiří a kolektiv. *Hudební výchova v mateřské škole: Metodika*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-24939-6.

hudebními nástroji. I přesto by však měly být hudební činnosti zařazovány do programu každý den.

2.1 Pěvecké činnosti

Pěvecké činnosti jsou základem hudebně výchovného procesu nejen v mateřské škole. Jejich prostřednictvím si děti osvojují základní pěvecké dovednosti, seznamují se s kulturními tradicemi naší země a také s uměním obecně.

Se zpěvem se dítě setkává už od narození, kdy mu matka před spaním zpívá ukolébavky, konejší jej písněmi nebo mu zpívá jen tak pro radost. Postupem času jsou písně zařazovány spontánně během dne, především v průběhu her. Zpěv se tak postupně stává pro dítě přirozeným projevem stejně jako řeč. V dnešní době však zaznamenáváme v mnoha rodinách absenci zpěvu. Tato přirozená aktivita se začíná vytrácet, o to důležitější je děti ke zpěvu vést v mateřské škole.

Správně vedené pěvecké činnosti pozitivně ovlivňují dítě v mnoha směrech. Již od útlého věku zpěv u dětí kultivuje jejich mluvní a pěvecký projev, vede k uvědomování si rytmu řeči, rytmizaci a melodizaci slov, sousloví či říkadla.¹⁴ Mimo jiné zpevňuje svaly hlasového ústrojí, prohlubuje dýchání a posiluje hrudní a břišní dýchací svalstvo. Zpěv také působí na psychiku dítěte, kdy se stává prostředkem pro aktivizování nebo naopak zklidnění a uvolnění.

Nejvíce frekventovanou pěveckou činností je práce s písní. Je potřeba dětem zprostředkovat časté podněty pro zpívání písní, jejich opakování nejen v hudebních chvílkách, ale také při ostatních činnostech jako například při hře, literární chvílce nebo během pohybových či výtvarných aktivit. Jenčková¹⁵ uvádí mnoho námětů pro práci s písní. Z nich mohu vybrat ty, které lze s dětmi realizovat v mateřské škole. Pokud se zaměřím na melodii, je vhodné využít pěveckou štafetu, zpěv imitací podle instrumentální hry nebo melodizaci textů jako jsou říkadla, pranostiky či hádanky. Dobré je také zvolit píseň jako obecnou notu, kdy děti vymýšlí text na již známou melodii.

¹⁴ ZEZULA, Jiří a kolektiv. *Hudební výchova v mateřské škole: Metodika*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-24939-6.

¹⁵ JENČKOVÁ, Eva. *Hudba v současné škole: Práce s písní, 2. díl*. Nová Paka: FTČ, 1999. ISBN 80-902662-0-5.

2.2 Poslechové činnosti

Poslechové činnosti rozvíjí u dětí hudební sluch, jeho citlivost, zdokonalování, prohlubování hudebního vnímání, představivost a také poslechové dovednosti.¹⁶ V předškolním věku jsou zaměřeny na krátké tónové a zvukové celky, které směřují k estetickému a citovému prožitku. Každé hudební dílo obsahuje hudební prostředky, se kterými se děti seznamují a postupně si je aktivním poslechem osvojují.¹⁷

Při poslechových činnostech se u dítěte rozvíjí představy o hudebním světě. Tyto představy jsou tím silnější, čím více vjemů na dítě působí. Proto je důležité zapojit při poslechu mimo sluchového analyzátoru také zrakový a pohybový analyzátor.¹⁸ Vhodné je využít další hudební činnosti, které děti aktivně zapojí, ať už se jedná o zpěv, pohyb či instrumentální hru. Tím také podpoříme delší pozornost a zájem dítěte o poslech, než pokud jej necháme jen nečinně sedět a poslouchat. Zájem o poslech u dítěte vyvolá také vhodně zvolená motivace například v podobě pohádky, dramatického ztvárnění či hry.

Děti jsou obecně považovány za náročné posluchače, proto je důležité zvolit pro poslech vhodné hudební ukázky. Výběr skladeb by tak určitě neměl být nahodilý, ale měl by vést k předem stanovenému cíli. Zaměřit bychom se měli mimo jiné na délku poslechových skladeb, především kvůli již zmíněné prchavé pozornosti dětí. Pro poslechové činnosti v mateřské škole je vhodné zařadit skladby zvukomalebné, s výraznými motivy a náměty, které vyvolávají jasné představy. Děti upoutají především skladby s výrazným tempem, rytmem, snadno zapamatovatelnou melodií, nebo s vtipným nápadem ať už melodickým, rytmickým, či textovým.

Neměli bychom opomíjet také různé formy poslechu. Převládat by měla živá forma, ať už jde o zpěv a hru učitelky na hudební nástroj nebo zpěv dětí samotných. Samozřejmě lze s dětmi navštívit také koncert profesionálních či amatérských interpretů. Nejprve bychom ale měli zjistit, zda je určen pro děti a jestli je vůbec pro ně vhodný. Další alternativou je reprodukováná hudba, díky které se děti mohou seznámit například se škálou zvuků hudebních nástrojů, které nejsou jinak v mateřské škole k dispozici. Dále díky reprodukováné hudbě mohou poznat díla hudebních skladatelů, nebo se seznámit s rozmanitými úpravami písní, které jsou dětem již známé. Přesto je

¹⁶ KURKOVÁ, Libuše. *Říkáme si, zpíváme si, hrajeme a tančíme*. Praha: SPN, 1971.

¹⁷ ZEZULA, Jiří a kolektiv. *Hudební výchova v mateřské škole: Metodika*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-24939-6.

¹⁸ HAVELKOVÁ, Karla a Blanka CHLÁDKOVÁ. *Didaktika hudební výchovy*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0865-2.

ale poslech živé hudby pro děti atraktivnější. Spojením vizuálního a akustického podnětu u nich docílíme hlubšího prožitku.¹⁹

Úspěch poslechu nespočívá pouze v zařazování poslechu skladeb do programu dne v mateřské škole, ale především jejich časté opakování. Tím napomůžeme bližšímu poznání hudebních vyjadřovacích prostředků a jejich porozumění. Dalším neméně důležitým aspektem opakování je upevňování hudební paměti, která u dětí vede k lepší orientaci ve světě hudby.

2.3 Hudebně pohybové činnosti

Pohybové činnosti jsou pro děti nejvhodnější a nejpřirozenější aktivitou k navázání kontaktu s hudbou. Hlavním smyslem hudebně pohybového projevu dětí je rozvoj jejich pohybových dovedností v souladu s hudbou. Podle Jenčkové²⁰ je hudebně pohybový projev pro děti prostředkem k:

- vyjádření emocionality
- poznávání a ověřování hudebních zákonitostí
- dobré tělesné kondici a duševní aktivitě
- relaxaci
- vzájemné komunikaci

Propojováním hudby s pohybem dochází u dětí k přirozenému propojování hudebních poznatků, hudebních činností a zážitků. Měli bychom však dbát na to, aby veškerý pohybový projev logicky vyplýval z řeči hudby a také z ostatních hudebních činností. Jedině tak docílíme správného osvojení nových hudebních poznatků a hlubšího citového prožitku.

Hudebně pohybové činnosti jsou v mateřské škole realizovány nejčastěji nápodobou. Pro děti je pohybová imitace v interakci učitel – žák nejvhodnější, protože podněcuje soustředěnost, pozornost a snahu o co nejlepší napodobení. Vhodné je také zařazovat možnosti spontánního reagování na hudbu, které může být pro děti atraktivnější. Mohou se však najít jedinci, kteří se budou ostýchat nebo kopírovat pohyby ostatních. Nicméně i to můžeme brát pozitivně. V tu chvíli tyto děti obohacují svůj pohybový repertoár a nachází cestu k vlastnímu sebevyjádření. Postupně také opadá jejich ostych a nejistota.

¹⁹ STRNADOVÁ, Karla a Jiří ZEZULA. *Hudební výchova v mateřské škole: dílčí metodická příručka k programu výchovné práce pro mateřské školy*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 1988.

²⁰ JENČKOVÁ, Eva. *Hudba v současné škole: Muzika od potoka, 1. díl*. Hradec Králové: Tandem, 2014. ISBN 978-80-86901-23-7.

Podle Knopové²¹ lze hudebně pohybové prvky rozdělit do dvou oblastí a to na oblast pohybové výchovy a oblast taneční výchovy. Oblast pohybové výchovy zahrnuje pohyb podle melodie, taktovací techniku, napodobovací hry a pohybové hry doprovázející říkadla nebo písně. Do oblasti taneční výchovy Knopová řadí základní taneční prvky (chůze, běh, poskoky, pérování), osvojení tanečního kroku v dvoudobém, třídobém a čtyřdobém taktu, taneční hry a improvizaci. Ne všechny oblasti jsou ale vhodné pro předškolní děti. Můžeme však děti s těmito prvky hudebně pohybových činností alespoň seznámit, ukázat jim jen základy, které mohou v pozdějším věku dále obohatit.

Jenčková²² naopak nabízí soubor pohybových prvků, kam patří hra na tělo, chůze a drobný běh, pantomima, taneční prvky, využití rekvizit nebo pohybová improvizace, která skvěle podněcuje dětskou spontaneitu a možnost vyjádřit své emoce.

2.3.1 Hra na tělo

Hra na tělo jakožto souhrnný název pro tělesné pohyby slouží především k rozvoji rytmického citění. Řadíme sem různé druhy tleskání, pleskání, luskání a podupy. Hra na tělo umožňuje různé kombinace všech prvků, avšak Šimanovský²³ doporučuje u menších dětí začínat u tleskání a dále postupovat přes pleskání až k podupům. Podporuje tak teorii, že by rytmus měl prostupovat celým tělem. Dětem samotným bychom také měli nechat prostor pro zkoumání svého těla jako hudebního nástroje. D'Andrea²⁴ v souvislosti s tím nabízí hru nazvanou „Tělo jako nástroj“. Tato hra ponechává prostor právě k prozkoumání vlastního těla. Nabádá děti ke kreativitě, originalitě při objevování, kolik zvuků mohou vytvořit na svém těle.

Viskupová²⁵ uvádí tři druhy tleskání – tvrdé tleskání, měkké tleskání a tleskání skluzem. Tvrdé tleskání je charakterizováno ostrým úderem a následným odrazem. Při měkkém tleskání se paže po úderu v zápěstí měkce odtáhnou a o tleskání skluzem se jedná tehdy, pokud po sobě dlaně vertikálně sklouznou. Tleskat lze před tělem, za tělem, nad hlavou, vpravo nebo vlevo vedle těla pod kolena, s natáčením trupu,

²¹ KNOPOVÁ, Blanka. *Činnosti hudebně pohybové v systému hudebního vzdělávání na ZŠ a SŠ: (didaktika hudební výchovy)*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3911-6.

²² JENČKOVÁ, Eva. *Hudba a pohyb ve škole*. Hradec Králové: Orlice, 2002. ISBN 80-903115-7-1.

²³ ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk a Alena TICHÁ. *Lidové písničky a hry s nimi*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-323-4.

²⁴ D'ANDREA, Floriana. *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování: hry a cvičení pro děti od 5 do 10 let*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-232-7.

²⁵ VISKUPOVÁ, Božena. *Hudba a pohyb: hudebně pohybová výchova*. Praha: Supraphon, 1987.

s přetáčením hřbetu ruky nebo třeba do rukou druhého dítěte. Jenčková²⁶ ještě nabízí duté tleskání dlaněmi s propojenými prsty, které nazývá „mušličky“.

Různé způsoby pleskání můžeme najít například u Strnadové a Zezuly²⁷, kteří popisují pleskání rukama o stehna v sedu, ve stoji, o zem a o stůl. Metodika Kulhánkové²⁸ dále vybízí k využití pleskání na lokty, boky, kolena, paty, nebo hrudník. Ještě více možností uvádí Viskupová²⁹, dle které lze s dětmi pleskat také oběma rukama současně, střídavě pravou nebo levou, kříženě pravou rukou na levé stehno či levou rukou na pravé stehno nebo třeba kříženě ve stoji na jednu předsunutou nohu. Technik pleskání určitě děti objeví ještě více.

K rytmické řeči těla patří také podupy, které mohou být taktéž dynamicky odlišné. Záleží na tom, zda děti vytváří podupy ve stoji na místě, vsedě, při chůzi, celým chodidlem, pološpičkou nebo patou. Důraz je vždy kladen na pocit vedení pohybu do hloubky bez zvedání kolen.

Nejobtížnější možností hry na tělo je pro děti předškolního věku určitě luskání. To se provádí sklouznutím třetího prstu po palci do dlaně. Ne všechny děti jsou schopné techniku luskání zvládnout, ale i při nepodařeném lusknutí je důležité především prožít rytmického impulzu.

2.4 Instrumentální činnosti

Instrumentální hra urychluje hudební rozvoj dětí. Již od mala jsou děti konfrontovány s předměty, které vydávají nějaký zvuk. Jejich přirozená touha objevovat a hrát si se projevuje i v manipulaci s těmito předměty. Za předstupeň hry na nástroj tak lze považovat rozeznívání chrastítek či jiných hraček vydávajících zvuky. „*Znějící hračky a manipulace s nimi znamenají pro nejmenší děti objevování zajímavých zvuků a třibení sluchového vnímání.*“³⁰ Tato dětská zvědavost a zájem o instrumentální hru roste spolu s dítětem. Je však potřeba se dětem v tomto směru věnovat a postupně je začít učit techniku hry na jednotlivé nástroje. Jedině tak můžeme kultivovat původní

²⁶ JENČKOVÁ, Eva. *Hudba v současné škole: Hody, hody, doprovody. 1. díl.* Hradec Králové: Tandem, 2004. ISBN 80-903115-5-5.

²⁷ STRNADOVÁ, Karla a Jiří ZEZULA. *Hudební výchova v mateřské škole: dílčí metodická příručka k programu výchovné práce pro mateřské školy.* Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 1988.

²⁸ KULHÁNKOVÁ, Eva. *Hudebně pohybová výchova.* Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-730-5.

²⁹ VISKUPOVÁ, Božena. *Hudba a pohyb: hudebně pohybová výchova.* Praha: Supraphon, 1987.

³⁰ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání.* Praha: Raabe, 2006. ISBN 80-86307-26-3. s. 99-100

spontánní bubnování, ťukání či chřestění, které vytvářelo jen nepříjemný hluk. Další metou je pak koordinace hry na nástroj s pohybem nebo zpěvem.

Instrumentální činnosti nepochybně doplňují všechny ostatní hudební činnosti. Pro děti je velice přínosné, že díky instrumentálním činnostem mohou být součástí tvořivého procesu, jsou v přímém kontaktu s hudbou a aktivně ji mohou ovlivňovat a dotvářet. Je zde dostatek prostoru pro improvizaci, tvořivost i experiment. Díky tomu je právě instrumentální hra pro děti přitažlivá. Neměli bychom však opomenout děti učit určitým pravidlům a zásadám, které s sebou hudba přináší. Měli bychom se zaměřit na rozvoj rytmického cítění, tonálního a harmonického cítění, rozvoj sluchových schopností, především rozlišování zvuků a tónů a jejich vlastností, kterými jsou výška, barva, síla a délka. Velmi důležité je také senzomotorické učení, rozvoj jemné motoriky, estetického cítění nebo třeba rozvoj sociálního cítění a spolupráce. Instrumentální hru tedy ovlivňuje mnoho faktorů, se kterými je potřeba děti seznamovat abychom docílili všestranného využití instrumentálních činností.

Instrumentální činnosti jsou běžně definované jako hra na lehkoovladatelné hudební nástroje, zejména tedy na nástroje orffovského instrumentáře. Dále sem můžeme zařadit ozvučené předměty a nový rytmický instrumentář Evy Jenčkové. Pokud chceme podtrhnout harmonii písně, můžeme využít například pentatoniku na zvonkohře, nebo hru tóniky a dominanty na zobcovou flétnu, klavír či prázdné struny kytary.

2.4.1 Orffovský instrumentář

V předškolním vzdělávání se nejčastěji setkáváme s využitím Orffovského instrumentáře. Instrumentář zahrnuje jak nástroje bicí rytmické, tak nástroje bicí melodické. Mezi nástroje bicí rytmické řadíme ozvučná dřívka, dřevěný blok, rourový bubínek, prstové činelky, triangl, tamburínu, rolničky, ruční bubínek, dětské tympány, rumbakoule a činely. Do nástrojů bicích melodických patří xylofon, metalofon a zvonkohra.

Veškeré obsažené nástroje jsou technicky snadno zvladatelné, proto jsou vhodné právě pro děti. Orffovské nástroje jsou vyrobeny z různých materiálů a to ze dřeva, kovu, kůže nebo umělé hmoty. Rozličné materiály mají na svědomí odlišnost v barvě tónů a délce dozvuku jednotlivých nástrojů. Rytmické bicí nástroje obohacují písně po stránce rytmické a po stránce barevného znění. Melodické bicí nástroje ještě navíc připojí stránku melodickou a harmonickou. Pro mladší děti jsou vhodnější nástroje

rytmické, jejichž techniku hry si děti osvojí snáz než u nástrojů melodických. Melodické nástroje vyžadují pro svou hru motorické schopnosti a tonální cítění na vyšší úrovni. Neznamena to však, že jsou tyto nástroje mladším dětem nepřístupné. Můžeme zde využít pentatoniku, tedy stupnici o pěti stupních, která nemá půltónové vzdálenosti mezi jednotlivými stupni.³¹ Odstraněním kamenů disharmonických půltónů v dané tónině zamezíme vzniku ostrých disonancí. Současné znění těchto pěti tónů nám tak vždy bude ladit.

Orffovské nástroje se dají využít při různých činnostech, ať už se jedná o doprovod říkadla, písně, poslechové skladby, hraní divadla, hraní her či jako kulisa při dramatizaci. Jsou prostředkem pro spolupráci, pěstování souhry či projevu jednotlivce před ostatními.³²

2.4.2 Rytmičtý instrumentář Evy Jenčkové³³

Autorkou rytmičtého instrumentáře³⁴ je Eva Jenčková. Jedná se o soubor dřevěných rytmičtých nástrojů, které jsou vyrobeny z kvalitního dřeva a mají pouze přírodní povrchovou úpravu, čímž se významně liší od dřevěných nástrojů Carla Orffa. Tyto nástroje jsou navrženy buď jako úprava již zmíněných orffovských nástrojů, nebo jsou zcela nové svým tvarem i rozmanitostí zvuku. Jednotlivé nástroje jsou velikostně i tvarově přizpůsobeny dětské ruce. V předškolních zařízeních jsou oblíbené především pro svůj jemný zvuk, který podporuje použití nástroje více dětmi najednou. Nespornou výhodou je také nízká pořizovací cena. Své využití najdou mimo jiné při zdokonalování jemné motoriky, rozvíjení rytmičtého cítění nebo vyjádření různých hudebně výrazových prostředků.

Patří sem:

- **Ozvučná minidřívka**

- jsou alternativou orffovských ozvučných dřivek. Jejich jemný zvuk umožňuje využít tento nástroj třeba i u všech dětí současně, aniž by došlo k přehlušení hudebního doprovodu, zpěvu či přednesu říkadla.

³¹ KOFROŇ, Jaroslav. *Učebnice harmonie*. Praha: Editio Bärenreiter, 2002. ISBN 80-86385-14-0.

³² ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-339-0.

³³ Příloha A

³⁴ JENČKOVÁ, Eva. *Hudba v současné škole: Čertovské dovádění 1. díl*. Hradec Králové: Tandem, 2010. ISBN 80-86901-04-1.; JENČKOVÁ, Eva. *Hudba v současné škole: Zdravá strava v pohybu s hudbou*. Hradec Králové: Tandem, 2017. ISBN 978-80-86901-42-8.

- **Dřevěné rytmické vejce**
 - svým tvarem připomíná vejce. Na jedné straně má oblou špičku, na straně druhé je však seříznuté do rovne plošky. Umožňuje například rytmické předávání z ruky do ruky, uvolňování zápěstí nebo t'ukání ploškami dvou vajec o sebe nebo do země.
- **Dřevěné rytmické zátky**
 - zastupují prstové činelky a jsou vyráběny ve dvou velikostech, kdy větší zátky mají nižší zvuk a malé zátky vyšší zvuk. Hraje se jimi o sebe krátkým odpruženým úderem.
- **Drhlo**
 - je dutý dřevěný váleček, po jehož drážkách se přejíždí jedním nebo dvěma minidřívky. Mimo různých technik drhnutí je možné také t'ukání minidřívky na jeho hladké okraje či vroubky.
- **Řehtačka**
 - se záměrně nevyužívá ke svému původnímu záměru, a to rychlému točení, které je velmi hlučné. Přednost se dává úchopu řehtačky jednou rukou za její korpus a otáčení rukojetí druhou rukou. Takto lze otáčet po jednotlivých zoubcích nebo přes několik zoubků najednou. Dále můžeme jednou rukou držet rukojeť a druhou rukou lehce a plynule otáčet korpus.
- **Dřevěná káča**
 - nevydává žádný zvuk. Je ale výbornou pomůckou pro rozvoj jemné motoriky, pohotové reakce, pozornosti a také při dechových cvičení.
- **Dřevěná kukačka**
 - je jediným melodickým nástrojem tohoto instrumentáře. Lze ji využít při dechových cvičení a při procvičování bránice nebo také jako scénickou rekvizitu při hraní divadla.
- **Rytmický traktor Logoped**
 - je taktéž vyroben ze dřeva s přírodní povrchovou úpravou. Nejdůležitější jsou u něj zvukomalebně znějící zadní ozubená kola, díky kterým pomáhá u dětí rozvíjet správnou zvukovou představu hlásky *r*. Využít jej můžeme také k metrické pulzaci. V tom případě je potřeba využít energického pohybu vpřed pro těžkou dobu taktovou a přirozeně zvukově méně intenzivní pohyb vzad pro lehkou dobu taktovou.

- **Dřevěné rytmické vařečky**

- upoutají děti především jejich zdobením a to srdíčkem nebo smajlíkem. Na sobě přiložených vařečkách lze měnit výraz původního obličejce jejich posouváním. Tato hra na děti působí velmi motivačně a napomáhá udržení jejich pozornosti či vzbuzení zájmu o tento nový hudební nástroj. Svým plochým tvarem jsou vařečky uzpůsobeny pro rytmickou hru s možností rozmanitého barevného a dynamického rozeznění. Pestrou škálu zvuků lze vytvořit využitím různých technik hry za použití dvou vařeček.

- **Dřevěná píšťalka**

- je v hudebních činnostech využívána především k rozvoji dechových funkcí dětí. Pomocí ní lze postupně zvětšovat dechovou kapacitu, rozvíjet hospodaření s dechem, zapojování bránice a podpořit vnímání logických nádechů. Zvukomalebně nám oživí deklamaci říkadel či písni s vhodnou tematikou.

Všechny nástroje nového rytmického instrumentáře nalézají také své další uplatnění jako rekvizity při hraní her, divadla nebo při hudebně pohybových činnostech.

2.4.3 Ozvučené předměty

Ozvučené předměty jsou běžné předměty, u kterých nalezneme zvukové možnosti. Všude kolem nás jsou hudební nástroje, záleží jen na nás, jaké předměty v ně proměníme. Můžeme využít vařečky, hrnce, lžičky, kamínky, nebo třeba hrách či rýži v jakékoliv dóze.³⁵ Pro děti je hledání zvukových a zvukomalebných efektů u různých předmětů přirozenou motivací a také možností pro rozvoj jejich kreativity. Takto objevené hudební nástroje přinášejí o to větší radost a slouží jako průprava pro náročnější hudební nástroje.

Jenčková³⁶ popisuje využití předmětů, jako jsou plastové lahve, plechové krabičky, igelitové sáčky, pákový louskáček, ořechové skořápky, papírové archy, různá chrastidla nebo kuchyňské předměty. Všechny ozvučené předměty jsou prostředkem k senzomotorickému učení. To je rozvíjeno již samotnou manipulací s předměty při jejich rozezvučování.

³⁵ TICHÁ, Alena a Milena RAKOVÁ. *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími: od narození do 8 let*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-100-6.

³⁶ JENČKOVÁ, Eva. *Hudba a pohyb ve škole*. Hradec Králové: Orlice, 2002. ISBN 80-903115-7-1.

Zvlášť můžeme jmenovat také ozvučené roury Boomwhackers, také známé pod názvem Bobotubes. Jedná se o různě dlouhé plastové trubky, které jsou ještě barevně odlišeny. Právě barevné a délkové diference určují jednotlivé tóny. Můžeme je zařadit mezi bicí nástroje s pevným laděním. Roury lze rozeznít úderem o tělo nebo například o podlahu.

3 Péče o dětský hlas

Při pěveckých činnostech bychom měli brát ohled na specifika dětského hlasu, který je slabý a má malý rozsah. Tichá³⁷ uvádí hlasový rozsah dítěte předškolního věku v rozmezí tónů $f^1 - e^2$. Podle Frostové a Vaniakové³⁸ je u čtyřletého dítěte přirozená hlasová poloha mezi f^1 a a^1 , přičemž celkový rozsah lze rozšířit pomocí různých průpravných cvičení a technik až na septimu od d^1 do c^2 . To potvrzuje také Zezula³⁹, nicméně upozorňuje na fakt, že se jedná o průměrný hlasový rozsah, kterého nemusí dosáhnout všechny děti. Pro sjednocení hlasové polohy je podle něj nejvhodnější výchozí poloha $d^1 - a^1$.

V předškolním období se hlasový orgán teprve vyvíjí a je tedy snadno zranitelný. Dítě má oproti dospělému kratší hlasivky, menší resonanční dutiny a hrtanové svaly ještě plně nefungují. Svou roli zde hraje také dech, se kterým dítě předškolního věku ještě nedovede hospodařit. I přes tato úskalí je ale hlasový orgán dítěte tvárný a poddajný, což napomáhá práci s hlasem k jeho správnému rozvoji.⁴⁰

Učitelka v mateřské škole by měla s dětmi respektovat zásady hlasové hygieny. Hlasovou hygienou rozumíme právě péči o hlas v průběhu jeho vývoje. Měli bychom se vyhnout zpěvu v hlučném a prašném prostředí. Ideální je zvolit vyvětranou místnost s přiměřenou teplotou a vlhkostí vzduchu. Velmi důležité je respektovat přirozenou hlasovou polohu dětí a v závislosti na ní vybírat vhodný repertoár. Právě přirozená poloha zpěvního hlasu umožňuje dítěti zpívat bez námahy. Vyhneme se tak nebezpečnému přepínání hlasu. S tím také souvisí vhodné časové omezení zpěvu. Dětský hlas se brzy unaví, proto je vhodné například střídat zpěv všech dětí se zpěvem skupin či jednotlivců, nebo zařadit mezi zpěv i jiné činnosti. Pozor bychom si měli dát také na přiměřenou fyzickou zátěž u pohybových činností, které zpěv doprovází.

Celkově bychom si pro zpěv měli vytvořit příjemnou atmosféru, pohodu spojenou s hezkými zážitky. Pozitivní působení na psychiku dětí jednoznačně přispívá k rozvíjení smyslu pro krásu.

³⁷ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-562-2.

³⁸ FROSTOVÁ, Jana a Mária VANIAKOVÁ. *Základy hlasové výchovy pro učitele I*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1229-3.

³⁹ ZEZULA, Jiří a kolektiv. *Hudební výchova v mateřské škole: Metodika*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-24939-6.

⁴⁰ tamtéž

4 Pěvecké návyky

Pro správný přirozený rozvoj dětského hlasu je nutné osvojit si základní pěvecké návyky. Děti je nejlépe přijmou nápodobou dobrého vzoru, tedy učitelky. Ta zařazuje průpravná cvičení a hry, které dále hlas rozvíjejí a odstraňují či opravují případné nedostatky. Mezi základní pěvecké návyky patří správné držení těla, dýchání, tvoření tónu a artikulace.

4.1 Správné držení těla

Při zpěvu v mateřské škole děti nejčastěji stojí, sedí nebo klečí na patách. Držení těla by v každém případě mělo být přirozené a uvolněné. Pěvecký postoj je charakterizován mírným rozkročením nohou, kdy je váha těla rovnoměrně rozložena na obě chodidla. Ramena jsou uvolněná, ruce jsou podél těla, hlava je vzpřímená v prodloužení narovnaných zad. Pěvecký sed taktéž předpokládá uvolněné tělo, narovnaná záda a vzpřímenou hlavu. Děti sedí na kraji židlí s chodidly pevně opřeny o podlahu celou jejich plochou. Ruce jsou volně položeny v klíně, nikoliv na kolenou. Pro zpěv na koberci je optimální klek na patách. Kolena jsou mírně roztažena, čímž dojde k zapojení spodních břišních svalů a tím ke vzpřímení zad.⁴¹

4.2 Dýchání

Dechová funkce má při zpěvu velký význam. U dětí je potřeba zabránit jakémukoliv strachu či úzkosti, které způsobují sevření a oslabení dechového aparátu. Není dobré ani nadměrné snažení, které vede k výraznému dechovému přepětí. Důležité je především uvolnění hrudníku a posílení dechového svalstva pomocí dechových cvičení.⁴² Tato cvičení vedou děti k osvojení si klidného dýchání, prodlouženého výdechu, nádechu nosem nebo bráničnímu dýchání.

Abychom děti přivedli ke správnému klidnému prohloubenému dýchání, je potřeba vycházet z přirozené dechové funkce, kdy je zapojena bránice, nikoliv lapavý dech se zvedáním ramen. K tomu nám může pomoci například relaxační dechové cvičení, při kterém děti leží na zádech, nohy mají pokrčené a klidně dýchají nosem. Správnost dýchání si mohou děti samy ověřit položením ruky na břicho, které se při nádechu zvedá a při výdechu klesá. Takto můžeme využít i plyšovou hračku, kterou

⁴¹ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-562-2.

⁴² ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk a Alena TICHÁ. *Lidové písničky a hry s nimi*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-323-4.

svým dechem děti na břicho pohoupou. Klidné dýchání lze také spojit s pohybem, kdy nádech děti naznačí například stoupnutím na špičky a výdech pomalým klesáním na paty. Obdobně lze využít také pohyb paží vzhůru a zpět dolů.

Dále je vhodné se při dechových cvičeních zaměřit na nádech. Pro cvičení správného nádechu je vhodné děti motivovat přivoněním ke květině, teplému koláči, ovocnému čaji aj. Důležité je vedení nádechu nosem do břicha bez zvedání ramen a nadechnutí přiměřeného množství vzduchu. Důležité je také postupné posilování nádechového svalstva pomocí energických nádechů. K tomu může sloužit například cvičení, při kterém děti svým čichem pátrají po původu vůně. Základem jsou zde opakované krátké, ale intenzivní nádechy nosem.

Opomíjet bychom neměli také výdech. Základem je dlouhý plynulý výdech bez námahy, který je po celou dobu ovládán bránicí. Zaměřit se ale lze konkrétně na rychlý výdech, fázovaný výdech, dlouhý plynulý výdech a dlouhý plynulý výdech spojený s vokalizací.⁴³ Rychlý energický výdech můžeme u dětí motivovat oddechnutím („uf!“) nebo třeba vyplivnutím pomyslného smítka na špičce jazyka („tfuj!“). Cvičením na fázovaný výdech může být sfoukávání tří svíček na narozeninovém dortu. Děti v tomto případě třikrát za sebou krátce vydechnou, aby tím sfoukli svíčky jednu po druhé na jeden nádech. Obdobou je napodobení zvuku parní lokomotivy (přerušované „š-š-š-š“). Pro cvičení dlouhého plynulého výdechu je dobré vyzkoušet foukání do bublifuku, na poraněný prst apod. Vokalizace nám umožní využít zvuky zvířat jako je had („sssss“), moucha („bzzzz“), kráva („búúúú“) aj. nebo třeba zvuk větru („fuuuu“, „fíííí“) či letícího ptáka („frrrr“).

4.3 Tvoření tónu

Zdravý rozvoj dětského hlasu podporuje správné tvoření hlavového tónu s měkkým začátkem. Toho lze docílit zklidněním dechu a pozvolným rozeznáním hlasivek. Pro navození hlavového tónu je zapotřebí zpívat slabě, ve vyšší hlasové poloze.⁴⁴ Začít můžeme vyvozováním zvuků, ať už mňoukáním, houkáním, kukáním atd. Pak je vhodné využít sestupné glissando s citoslovci údivu („júúúú“, „jéééé“) a následně pokračovat známými písněmi s počáteční sestupnou melodií jako *Kočka leze dolů*, *Maličká su*, *To je zlaté posvícení*, *Pec nám spadla* apod. Nejprve si jejich melodie

⁴³ SYNEK, Jaromír. *Didaktika hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0972-0.

⁴⁴ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-562-2.

zazpíváme na vhodnou slabiku (ju, jo, mo, no, ...) a až poté připojíme jejich text. Důležité je vědomě hlas nezesilovat, ale nechat jej pouze přirozeně rozeznít.

Naučit děti tvořit pěkný tón je pro učitelku dlouhodobým úkolem. Na místě je vhodná motivace, trpělivost a opakovaný nácvik.

4.4 Artikulace

Zřetelná výslovnost se zpěvem úzce souvisí, neboť „*správně vyslovené znamená z větší části i dobře zazpívané.*“⁴⁵ Správná artikulace je závislá na uvolnění mluvidel, dostatečném otevírání úst a jejich formování. Učitelka by opět měla jít vzorem, pomalu a zřetelně vyslovovat a to nejen hůře vyslovitelná slova. Vhodným cvičením artikulace je podle Zezuly⁴⁶ rytmická deklamace textu. Použití pravidelného metrického akcentování vede přirozeně k výraznější výslovnosti. Kromě zařazování průpravných cvičení a her bychom neměli opomenout schopnost rozlišení špatné a dobré výslovnosti. Děti bychom v tomto směru měli vést k vzájemnému poslouchání, aby samy vnímaly rozdíl.

⁴⁵ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-562-2. s. 123

⁴⁶ ZEZULA, Jiří a kolektiv. *Hudební výchova v mateřské škole: Metodika*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-24939-6.

5 Nácvič písne

Po výběru vhodné písne je potřeba ji s dětmi nacvičit. Důležité je si vytvořit jasnou představu o konečné podobě písne, ke které pak při nácvič směrujeme. Zpěvní hlas učitelky je pro děti při nácvič oporou. Sama učitelka by tak měla dbát na to, aby byla pro děti správným zpěvním vzorem.

Nácvič písne je neodmyslitelně spjat s dechovou, hlasovou a artikulační přípravou. Tato příprava je stěžejní pro správné používání všech zmíněných složek při následném pěveckém výkonu. Během jednotlivých průpravných cvičení je dobré využít přímo vybranou písne. Můžeme aplikovat její téma, část melodie, úryvky textu nebo její rytmus. Pomocí těchto cvičení je možné děti dopředu připravit mimo jiné na její melodii a intonačně obtížná místa, správnou deklamaci textu nebo rytmicky nesnadné celky.

5.1 Hlasová cvičení

Hlasové cvičení neboli rozezpívání slouží k přípravě hlasového orgánu na pěvecký výkon. Dalším přínosem je kultivace hlasu a také postupné rozšiřování jeho rozsahu. To vše nám však zaručí jen dlouhodobá práce již od útlého věku.⁴⁷

Při rozezpívání bychom měli začínat vždy legatem na jednom tónu či malé skupině tónů ve střední poloze. Náročnější melodické postupy zařadíme později. Můžeme využít otevřené vokály a slabiky nebo brumendo⁴⁸.

The image contains two musical staves. The first staff is in 2/4 time with a key signature of two sharps (F# and C#). It consists of three measures of music. Above the notes are the chords E, C7, F, C#7, F#, and D7. Below the notes are the syllables 'Mm', 'Mm', and 'Mm'. The second staff is also in 2/4 time with the same key signature. It consists of three measures of music. Above the notes are the chords E, H, E, C7, F, C, F, C#7, F#, C#, F#, and D7. Below the notes are the syllables 'Ja - jo - ja', 'ja - jo - ja', and 'ja - jo - ja'.

Vhodné jsou také motivační texty, které vymyslíme podle aktuální situace, probíraného tématu nebo použijeme úryvky známých písni.

⁴⁷ SYNEK, Jaromír. *Didaktika hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0972-0.

⁴⁸ Brumendo znamená zpěv se zavřenými ústy. Rty se lehce dotýkají, zuby jsou od sebe a jazyk leží klidně na dně úst. Výsledný zvuk je nosný, ale nikterak silný.

D A7 Eb B7 E C7
Do-brý, do-brý den do-brý, do-brý den do-brý, do-brý den

D A D B7 Eb B Eb C7
My se má-me jo, jo, jo my se má-me jo, jo, jo

F C7 F F C7 F H7 E H7 E E H7 E B7
Ma-lič-ká su, hu-sy pa - su ma-lič-ká su, hu-sy pa - su

E H E C7 F C F C#7 F# C# F# D7
Dú Va-la - ši, dú dú Va-la - ši, dú dú Va-la - ši, dú

Jelikož rozezpívání předchází nácvičku písně, můžeme využít část její melodie nebo obtížné místo, na které se tímto způsobem připravíme.

Jednotlivá cvičení pomalu dynamicky rozvíjíme od *piano* po *mezzoforte*. Do vyšších a nižších poloh postupujeme transponováním po půltónech. Vždy nesmíme zapomenout respektovat hraniční stupně rozsahu hlasu dětí nejen podle jejich věku, ale také podle individuálních zvláštností. Běžně se hlasová cvičení provádí v rozsahu d^1 - d^2 .

5.2 Nácvička písně a její upevňování

Ke zpěvu vybrané písně by měla učitelka nejprve děti vhodně motivovat, tedy vzbudit jejich zájem. To lze učinit mnoha způsoby a to například pomocí maňáska, obrázků, hádanek nebo i krátkým vyprávěním. Poté, co u dětí vzbudíme zájem o novou píseň, je důležité se s ní seznámit, ať už z nahrávky nebo interpretací samotné učitelky. Následuje vysvětlení neznámých slov a rozhovor o obsahu písně.

Pro děti v mateřské škole je typické učení nápodobou, které je využíváno také při osvojování písní. Při této formě nácvičky se děti postupně přidávají ke zpěvu učitelky. Je běžné, že prvně začnou zpívat hudebně rozvinutější děti. Ty pomalejší se přidávají později. I proto je důležité píseň při nácvičce zpívat několikrát za sebou. Jako

formu nácvičku však můžeme využít také hru na ozvěnu, kdy děti po učitelce opakují jednotlivé fráze písně. Při nácvičku písně samozřejmě vedeme děti k přirozenému zpěvnímu projevu a dbáme na zásady hlasové hygieny.

Během nácvičku písně by si děti měly osvojovat současně její text i melodii, protože právě text písně napomáhá dětem k lepšímu zapamatování si melodie. Výjimku však můžeme udělat například u rytmicky obtížnějšího místa v písni, kdy je lepší text nacvičit samostatně pomocí rytmické deklamace odpovídající rytmu melodie.⁴⁹

Pro dobré zapamatování nově osvojené písně je důležité její upevňování. K písni bychom se tak měli vracet, třeba i několikrát denně. Aby opakování nebo i dlouhý nácviček nebyl pro děti příliš jednotvárný, je možné využít různé prostředky pro udržení jejich pozornosti. Obohacením zpěvu je určitě instrumentální doprovod, střídání zpěvu celého kolektivu s jednotlivci nebo skupinami, pohybové ztvárnění, hra na tělo i dramatizace. Zezula⁵⁰ dále uvádí příklady didaktických hudebních her, které je vhodné pro práci s písni využít. Například hra „Zpíváme pomalu nebo rychle“ nás nabádá ke změnám tempa. Zkusíme tedy původně pomalou píseň zazpívat rychle a naopak. Obdobně si lze vyzkoušet zazpívat píseň nahlas nebo tiše. Oblíbená je též pěvecká štafeta neboli hra „Každý zpívá kousek“, ve které se postupně ve zpěvu střídají skupiny nebo i jednotlivci. Můžeme také určit sólo pro vybraný úsek písně. Tento úsek může mít sólo zvolený jednatel nebo skupina dětí, nebo jej může hrát melodický i rytmický nástroj. Se zkušenějšími zpěváky si můžeme zahrát hru „Na ztracenou melodii“ neboli „Zamlčovanou“. Zvolený úsek písně děti nezpívají, ale pouze neslyšně vyslovují a melodii si jen v duchu představují.

⁴⁹ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, 2006. ISBN 80-86307-26-3.

⁵⁰ ZEZULA, Jiří a kolektiv. *Hudební výchova v mateřské škole: Metodika*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-24939-6.

6 Rejstřík zpěvníků

V mateřské škole lze využít mnoho zdrojů pro výběr písňového repertoáru. Spolehlivým a velmi využívaným zdrojem stále zůstávají zpěvníky, které jsou bezednou studnicí inspirace. V poslední době se mezi autory začínají řadit samotní učitelé, kteří tímto způsobem poskytují svou tvorbu svým kolegům. Rejstřík obsahuje přehled vybraných zpěvníků pro rozšíření povědomí mezi pedagogy působícími v mateřských školách.

BAIER, Jiří. *Tři legrační říkadla: pro zpěv, klavír a bicí*. Olomouc: Edizione Festa, 2002.

BEILOVÁ, Vlasta. *Docela malé ježčí pískání s Písničkou a Fučilkem*. Praha: Knižní klub, 1998.

BERÁNKOVÁ, Eva. *Lidové písničky a koledy*. Praha: Portál, 2004.

BODOROVÁ, Sylvie. *Vezeme písničku: cyklus skladeb s pohybovými hrami pro předškoláky*. Olomouc: Edizione Festa, 2002.

DVOŘÁKOVÁ, Marie. *Zvířátková abeceda*. Praha: Triton, 2007.

FELD, Jindřich. *Přišlo jaro do vsi: cyklus veselých písniček pro nejmenší zpěváčky na české a moravské texty*. Olomouc: Edizione Festa, 2002.

GAUSE, František. *Písňe pro nejmenší: jednohlasé dětské sbory s doprovodem klavíru*. Olomouc: Edizione Festa, 2003.

HAVELKOVÁ, Karla. *Domeček plný notiček*. Brno: LYNX, 2002.

HRADECKÝ, Emil. *Zpěvníček pro nejmenší*. Praha: Supraphon, 1990.

HRADECKÝ, Emil. *Zpěvník do dětské kapsy*. Praha: Hudební vydavatelství pro školy, 1995.

HURNÍK, Ilja. *Kapr, blecha a tak dále: písničky pro děti s průvodem klavíru na vlastní texty*. Praha: Panton, 1988.

JANOVSKÁ, Olga a Libuše KURKOVÁ. *Malým zpěváčkům: zpěvník pro mateřské školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.

JISTEL, Petr. *Hrátky s písničkou*. Praha: Muzikservis, 1996.

JISTEL, Petr. *Písničky pro nejmenší 1*. Praha: Muzikservis, 2000.

JISTEL, Petr. *Písničky pro nejmenší 2*. Praha: Muzikservis, 2000.

JISTEL, Petr. *Kolotoč písní, her a říkadel*. Praha: Muzikservis, 1996.

JURKOVIČ, Pavel. *Jak počítají kořata*. Praha: Portál, 2011.

- KLAPIL, Pavel. *Od soboty do soboty*. Olomouc: Edizione Festa, 2002.
- KRATOCHVÍL, Jan. *Děti, písnička letí*. Praha: Agentura Krigl, 2009.
- KRČEK, Josef. *Písničky pro nejmenší*. Praha: Albatros, 2010.
- KRČEK, Josef. *Špalíček lidových písní*. Praha: Albatros, 2008.
- KRUŽÍKOVÁ, Marie. *Písniček*. Praha: INFRA, 2007.
- KRUŽÍKOVÁ, Marie. *Písniček II*. Praha: INFRA, 2010.
- KRUŽÍKOVÁ, Marie. *Písniček III*. Praha: INFRA, 2014.
- KULHÁNKOVÁ, Eva. *Zvířátka ve hře, písní, tanci*. Praha: Portál, 2011.
- LÉDL, Karel. *Od říkadla k písničce*. Praha: Eminent, 2001.
- LIŠKOVÁ, Marie. *Do-re-mi 1: zpěvník pro předškoláčky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2015.
- Moje písničky*. Praha: Artur, 2005.
- Nejkrásnější písničky a říkadla*. Praha: Fragment, 2011.
- NEMČÍKOVÁ, Zuzana a Bohumil POLÍVKA. *Vánoční koledy*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2013.
- PACOVSKÁ, Květa. *Muzikanti, co děláte: malované písničky*. Praha: Panton, 1988.
- POLÍVKA, Bohumil. *Vánoční koledy*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2016.
- PRINCL, Slavoj. *Hopsa hejsa: 10 písní pro mateřské školy: zpěv a klavír*. Praha: Panton, 1982.
- RAKOVÁ, M., L. ŠTÍPLOVÁ a A. TICHÁ. *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. Praha: Portál, 2009.
- RAKOVÁ, Milena, L. ŠTÍPLOVÁ a A. TICHÁ. *Zpíváme a tvoříme s malými*. Brno: Edika, 2012.
- SKOUMAL, Petr. *Kdyby prase mělo křídla*. Praha: Egmont, 1999.
- SLÁDEK, Ferdinand. *Jaro – léto, podzim - zima: zpěvník pro školy mateřské*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1932.
- STOJAN, Jaroslav. *Já jsem muzikant: obrázkový zpěvník 50 oblíbených lidových písní pro děti*. Přerov: Jasto, 1996.
- STOJAN, Jaroslav. *Ovčáci, čtveráci*. Přerov: Jasto, 1995.
- STOJAN, Jaroslav. *Maličká su 1*. Přerov: Jasto, 1996.
- STOJAN, Jaroslav. *Maličká su 2*. Přerov: Jasto, 1997.
- STOJAN, Jaroslav. *Maličká su 3*. Přerov: Jasto, 1997.
- SVĚRÁK, Zdeněk a Jaroslav UHLÍŘ. *Když je pěkné počasí*. Praha: Fragment, 2011.
- SVOZIL, Karel. *6 korálků pro děti*. Olomouc: Edizione Festa, 2003.

ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk a Alena TICHÁ. *Hrajeme si s písničkou: zpěvník s návody na hry pro děti*. Praha: Portál, 2012.

ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk a Alena TICHÁ. *Lidové písničky a hry s nimi*. Praha: Portál, 2007.

UHLÍŘ, Jaroslav. *Neznámější dětské písničky*. Praha: Grada - Bambook, 2015.

VODŇANSKÝ, Jan. *Dejte mi pastelku, nakreslím pejska*. Praha: Albatros, 2003.

Zazpívej si písničku: lidové písničky pro nejmenší. Kladno: Delta Macek, 2010.

7 Modelové situace

Za modelovou situací se v této práci považuje řada na sebe navazujících hudebních činností, ze kterých může učitelka v mateřské škole vybrat buď pouze část, nebo ji využít jako celek. Nejznámější je odborné ztvárnění Herdenovy koncepce s modelovými ukázkami, jako „řetěz na sebe navazujících operací, při nichž žák řeší problém: - vyslouchat kvality, tzn. emocionální kvality i výrazové prvky, které jsou pro ně určující, - pojmenovat je, - činnostmi ověřit jejich účinnost, - srovnat a zhodnotit poznatky.“⁵¹ Ty se však zaměřují převážně na poslech hudby. Podrobně je tato problematika zpracována ve sborníku Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy⁵².

Modelové situace přibližují možnosti využití vybraných lidových a dětských písní v běžné praxi u dětí předškolního věku. U převzatých materiálů je vždy uveden zdroj, ostatní jsou mou autorskou tvorbou. Hlavním tématem, které všechny vybrané písně spojuje, jsou barvy a dále přírodní motivy. Díky tomu lze modelové situace využít jako celek nebo také jednotlivé činnosti samostatně. Obtížnost aktivit je možné přizpůsobit věku i schopnostem dětí.

Pro lepší názornost uvádím rozhovory učitelky s dětmi. Promluva učitelky (dále jen Uč.) je psána kurzívou, možné odpovědi dětí pak v závorkách.

7.1 Malířova paleta

Pro vstup do barevného světa můžeme jako motivaci využít báseň *Malířova paleta*.

Malířova paleta

Malíř na své paletě,
rozhoduje o světě.

Míchá a pak natírá,
ze všech barev vybírá.

Přemýšlí, jak dokonale
zkrášlí město, lesy, pole.

Pro barvy na paletě,
hledá místo ve světě.

⁵¹ HERDEN, J., E. JENČKOVÁ a J. KOLÁŘ. *Hudba pro děti*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-522-X. str. 48.

⁵² HERDEN, Jaroslav. Modelové situace v přípravě na poslech. In *Poslech hudby: Sborník příspěvků z konference konané ve dnech 27. a 28. dubna 1998 na Pedagogické fakultě UK v Praze*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998.

Motivace

Uč.: *Děti, jaké znáte barvy?*

(modrá, bílá, zelená, červená, ...)

Uč.: *Asi jsme už vyjmenovali všechny. Ale věděli byste, jak se říká člověku, který barvami maluje obrazy?*

(malíř)

Uč.: *Ano, správně, je to malíř. A věděli byste, jaké druhy barev používá? My je přece také při malování střídáme.*

(vodové barvy, tempery, pastelky, prstové barvy,...)

Uč.: *A čím může takový malíř malovat?*

(štetcem, tužkou, pastelkou, fixem, prsty, ...)

Uč.: *Výborně. My se teď o tom malíři naučíme básničku.*

Prstová hra

Básničku děti naučíme rovnou s prstovou hrou.

- Malíř na své paletě, natáhneme dlaň jedné ruky a druhou jí obkroužíme kolem dokola
- rozhoduje o světě. ukazujeme na jednotlivé prsty 7x /rytmus/
- Míchá a pak natírá, na slovo „míchá“ kroužíme jedním prstem na dlani, na slovo „natírá“ přejedeme dlaň nejprve prsty shora a pak zespoda
- ze všech barev vybírá. ukazujeme na jednotlivé prsty 7x /rytmus/
- Přemýšlí, jak dokonale, zdvihneme na jedné ruce ukazováček, který přiložíme ke spánku.
- zkrášlí město, lesy, pole. na slovo „město“ před sebou vertikálně rozevřeme ruku a druhou nad ní uděláme oblouk zleva doprava, na slovo „lesy“ na rozevřené ruce zahýbeme prsty, na slovo „pole“ natáhneme dlaň a druhou rukou ji pohladíme
- Pro barvy na paletě, na natažené dlani ukazujeme na jednotlivé prsty 7x /rytmus/
- hledá místo ve světě. oběma rukama před sebou nakreslíme kruh

Dechové cvičení

Jako dechové cvičení můžeme vyzkoušet rozfoukávání barev na papíře pomocí brčka. Každý malíř si tak vytvoří svůj barevný obraz.

Artikulační cvičení

Uč.: *Pojďme si vyzkoušet, jak by to vypadalo, kdyby náš malíř tentokrát maloval v našich ústech.*

S dětmi procvičíme mluvidla pomocí následujících cviků, které děti provádí společně s učitelkou.

Uč.: *Nejprve nám malíř ukazuje svou štětku, kterou bude malovat.*

Pomalou vyplazujeme jazyk.

Uč.: *Ted' už si štětku namočil do barvy a začíná malovat stěny.*

Špičkou jazyka přejíždíme od koutku rtu po vnitřní straně tváře tam a zpět. Opakujeme třikrát na každé straně.

Uč.: *Stěny už má vymalované, vyleze si na štafle a maluje strop.*

Špičkou jazyka přejíždíme po horním patře.

Uč.: *Výborně. Už mu zbývá vymalovat jen rám okna.*

Jazykem olizujeme rty nejprve jeden po druhém z koutku do koutku a pak také krouživým pohybem jazyka.

Hlasové cvičení

Zpíváme legato v pianu, volným hlasem. Zpěv můžeme doprovodit pohybem, kdy přejíždíme dlaň jedné ruky prsty druhé ruky, nejprve shora a pak zespoda.

F C# F# F# D G G Eb Ab
Na-tí - rám na-tí - rám na-tí - rám

F C7 F H7 E H7 E B7 Eb B7 Eb A7
Ma-lu-je-me dům ma-lu-je-me - dům ma-lu-je-me - dům

Melodizace

Z básně lehce vytvoříme píseň její melodizací. Je možné využít známý nápěv, například nápěv písně *Když jsem husy pásala* nebo *Sedí liška pod dubem*, tak jako v tomto případě.

D A D D

Ma-líř na své pa-le-tě roz-ho-du-je o svě-tě. Mí-chá a pak na-tí-rá,

A7 D D A D

ze všech ba-rev vy-bí-rá. Pře-mýš-li jak do-ko-na-le zkráš-li měs-to, le-sy, po-le.

D A7 D

Pro bar-vy na pa-le-tě hle-dá mís-to ve svě-tě.

Ke zpěvu zmelodizované básně na závěr připojíme, dětem již známou, prstovou hru.

7.2 Zelená barva

Uč.: *Pojďme si poslechnout popěvek, který nám napoví, o které barvě si zazpíváme písničky.*

Učitelka dětem zazpívá popěvek *Zelená barva*. Je možné využít například doprovod klavíru nebo jiného melodického nástroje. Děti poslouchají, která barva se v popěvku objeví.

D A D

Tu - hle bar - vu no - sí mech, všech - ny lis - ty na stro - mech.

D A D

Smut - ná, ta - ké ve - se - lá, a - no, je to ze - le - ná.

Uč.: *Kdo dával pozor, určitě barvu objevil. Víte, která to je?*

(zelená)

Uč.: *Je dobře, že jste dávali pozor. Všimli jste si také, o čem se zpívalo, co má zelenou barvu?*

(listy, mech, stromy)

Uč.: *Výborně.*

7.2.1 Travička zelená⁵³

Dechové cvičení

Uč.: *Představte si, že teď máte na své dlani položené stéblo trávy a chcete jej sfouknout na zem.*

Děti mají nataženou dlaň, na kterou foukají postupně s různou intenzitou podle instrukcí učitelky.

Hlasové cvičení

Uč.: *Co myslíte, známe my nějakou písničku, kde se zpívá o zelené barvě? Už jsem vám teď hodně napověděla.*

(Travička zelená)

Uč.: *Přesně tu mám na mysli. A známe ještě jinou?*

(Na tý louce zelený,...)

Uč.: *Nejlépe ale známe písničku Travička zelená, tak si jí teď společně zazpíváme.*

Děti zpívají písničku spolu s paní učitelkou, která je doprovází na klavír.

Instrumentální doprovod

K instrumentálnímu doprovodu písně *Travička zelená*⁵⁴ rozdáme dětem bubínky, dřívka a chrastidla⁵⁵ tak, aby byly nástroje rovnoměrně zastoupeny. Nejdříve vyzkoušíme jednotlivé nástroje zvlášť jen se zpěvem, až poté hrají všichni dohromady. Nakonec přidáme klavírní doprovod.

⁵³ STOJAN, Jaroslav. *Maličká su 1*. Přerov: JASTO, 2000. ISBN 80-86086-09-7. s. 29

⁵⁴ Příloha B

⁵⁵ Chrastidlem je myšleno jakékoliv chrastítko, shaker, rumbakoule či jiný předmět naplněný například rýží, pískem, kamínky apod.

D A D A D D A D H7

The musical score is for the song 'Travička zelená'. It consists of four staves:

- Zpěv (Vocal):** Treble clef, key signature of one sharp (F#), 2/4 time signature. The melody is: D4-A4-D4-A4-D4-D4-A4-D4-H7. Lyrics: Tra vič-ka ze-le-ná, to je mo-je po-tě-še-ní, tra-vič-ka ze-le-ná.
- Malý buben (Small Drum):** Treble clef, 2/4 time signature. Rhythmic pattern: quarter note, eighth rest, eighth note, quarter note.
- Chrastidlo (Rattles):** Treble clef, 2/4 time signature. Rhythmic pattern: quarter note, quarter note, quarter note, quarter note.
- Dřívka (Sticks):** Treble clef, 2/4 time signature. Rhythmic pattern: eighth note, eighth note, eighth note, eighth note.

Tanec

Učitelka napřed dětem ukáže jednotlivé pohybové prvky a ty je po ní ihned opakují. Postupně se tak děti naučí celý tanec. K tanci si od začátku společně zpívají, čímž je podporováno propojení pohybu, hudby a textu.

Výchozí postavení: Děti stojí ve dvojicích naproti sobě a drží se za ruce.

- Travička zelená, držení za ruce, chůze dokola vpravo
- to je moje potěšení.
- Travička zelená, držení za ruce, chůze dokola vlevo
- to je moje peřina.
- Když si smyslím, ruce v bok, pokrčení v kolenou doprava /těžká doba taktová/
- na ní sednu. ruce v bok, pokrčení v kolenou doleva /těžká doba taktová/
- Když si smyslím, tlesknutí 1x /těžká doba taktová/
- na ní lehnu. podup 1x /těžká doba taktová/
- Travička zelená, držení za ruce, chůze dokola vpravo
- to je moje peřina.

Samozřejmě lze propojit tanec i s instrumentálním doprovodem. Hudební nástroje rozdáme po dvou osmi dětem. Ostatní děti za jejich a učitelčina klavírního doprovodu tančí. Postupně si každé dítě vyzkouší obě aktivity.

7.2.2 Hubatá kopřiva⁵⁶

Dětská píseň *Hubatá kopřiva* je hudebním dílem Ladislava Němce vytvořeným na text Ondřeje Suchého. Melodii jsem upravila tak, aby byla pro děti snazší a tím lépe zapamatovatelná.

Motivace

Uč.: *Teď jsme si zatančili a zazpívali o krásné měkké trávě, ve které se tak dobře leží. Ale musíme dávat pozor, protože se tam mohou objevit rostliny, které nejsou příjemné na dotek. Napadá vás, které by to mohly být?*

(bodlák, trny růže, kopřiva)

Uč.: *Ano, na ty všechny bychom si určitě neradi sedli. Kterápak z nich nás může popálit?*

(kopřiva)

Dechové cvičení

Uč.: *Když máme tu bolístku od kopřivy, tak si jí pofoukáme, třeba nám to pomůže.*

Děti foukají na imaginární popálení od kopřivy, které mají na ruce.

Uč.: *A víte, že tato kopřiva je zrovna velmi hubatá? Představte si, že si vůbec nedává záležet na tom, co říká. A proto se jí derou z úst různá hubatá slovíčka. Kdyby nám náhodou někdy takové slovíčko vlezlo do pusy, raději se naučíme, jak jej rychle vyplivnout.*

Rychle odplivneme slovíčka ze špičky jazyka „tfuj!“ Několikrát s dětmi opakujeme.

Hlasové cvičení

Uč.: *Divíme se tomu, že nás žahla kopřiva. S údivem uskočíme „au!“.*

Krátké rychlé glissando zdola nahoru na slabiku au.

Uč.: *A teď nás popálené místo začíná bolet, tak nařikáme „au“.*

Krátké pomalé glissando shora dolů taktéž na slabiku au.

Musical notation for the song "Hubatá kopřiva". The notation is in 3/4 time and consists of two phrases. The first phrase is in F major and the second in E minor. The notes are: F4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4. The lyrics are: Pá - lí, pá - lí ko - při - va pá - lí, pá - lí ko - při - va. The chords are: Fm, C7, Fm, H7, Em, H7, Em, B7.

⁵⁶ HAVELKOVÁ, Karla. *Domeček plný notiček*. Brno: LYNX, 2002. s. 20-21; Příloha C

Uč.: *Když už víme, jak s takovou kopřivou bojovat, tak už se jí nemusíme bát a můžeme si o ní zazpívat písničku.*

Hubatá kopřiva

Text: O. Suchý

Hudba: L. Němec, upr. E. Válová

Gm D D7 Gm Cm Czm

Ko-při-vo, ko-při-vo, sto-jíš tro-chu na-kři-vo. Po - stav se rov - ně!

Hra na ozvěnu

Píseň se děti naučí hrou na ozvěnu. Učitelka nejprve zazpívá frázi sama a děti ji po ní opakuji. Napojováním jednotlivých naučených frází si děti osvoji celou píseň.

Hra na tělo

Píseň Hubatá kopřiva doprovodíme hrou na tělo. Tou znázorníme dialog mezi kopřivou a například jitrocelem, který vedle ní stojí a roste rovně do výšky.

Děti sedí na židlích ve dvou řadách naproti sobě. Jedna řada představuje kopřivu, druhá řada představuje jitrocel.

Začíná jitrocel:

- //: Kopřivo, kopřivo, pleskání do stehů 4x, střídáme ruce /metrum/
- stojíš trochu nakřivo. :// pleskání na hřbet ruky 4x pravá, 3x levá /rytmus/
- Postav se rovně! podupy 2x, střídáme nohy /těžká doba taktová/

Pokračuje kopřiva:

- Co je ti po mně? tleskání 2x /těžká doba taktová/
- //: Já se jen tak válím, pleskání do stehů 4x, střídáme ruce /rytmus/, na slovo „válím“ podupy 2x, střídáme nohy /metrum/
- a když mohu, pálím. :// pleskání do stehů 4x, střídáme ruce /rytmus/, na slovo „pálím“ tlesknout 2x, střídáme ruce /metrum/

7.3 Modrá barva

Pohybová improvizace

Uč.: *Já vám teď zahraju písničku a vy na ní zkusíte tančit podle sebe, jak se vám to bude zdát nejvhodnější.*

Učitelka zahraje na klavír píseň *Velryba*⁵⁷. Záměrně nezpívá, aby vynikl správný charakter hudby. Děti se pohybují, pomalu, plynule, ladně.

Uč.: *Jaká byla tato písnička, pomalá nebo rychlá?*

(pomalá)

Uč.: *A byla spíš veselá nebo smutná?*

(smutná)

Uč.: *Ano, správně jste poznali, že se máte pohybovat pomalu. Ted' to zkusíme ještě jednou s jinou písničkou.*

Děti spontánně tančí na písničku *Holka modrooká*⁵⁸. Pohybují se rychleji podle tempa této písně. Na místě jsou poskoky, točení, pochod apod.

Uč.: *Moc dobře vám to šlo. Viděla jsem, že někteří z vás pochodovali, někdo poskakoval, někdo se točil do kola. Proč jste se pohybovali zrovna takhle?*

(Protože byla píseň veselá, rychlá.)

Uč.: Já vám teď napovím, o které barvě se v těchto písničkách zpívá.

Učitelka dětem představí říkadlo *Modrá barva*. Je dobré říkadlo dětem přednést rovnou dvakrát za sebou, aby i pomalejší děti měly možnost pochytit jeho obsah.

Modrá

Moře, co okolo ostrovů kráčí,
kaňky od inkoustu, co papír smáčí.
Tmavá i světlá a vždycky je dobrá,
nebe smí malovat vždy jenom modrá.

Uč.: *Jaká barva se nám teď odkryla?*

⁵⁷ HRADECKÝ, Emil. *Zpěvníček pro nejmenší*. Praha: Supraphon, 1986. s. 26; Příloha D

⁵⁸ Příloha E

(modrá)

Uč.: *Správně. Co všechno modrého bylo v říkadle?*

(moře, inkoust, nebe)

Uč.: *My se teď říkadlo naučíme a ještě si k němu zahrajeme na nástroje.*

Instrumentální hra

Dětem rozdáme dřívka, rolničky, chrastidla a malé prstové činelky tak, aby byly nástroje rovnoměrně zastoupeny. Děti se stejnými nástroji posadíme k sobě, čímž nám vzniknou čtyři skupinky. Tyto skupinky je ještě vhodné seřadit tak, jak na sebe navazují jejich nástroje. U všech nástrojů si ukážeme správnou techniku hry a naučíme se jednotlivé party i s deklamací říkadla.

• Moře, co okolo ostrovů kráčí,	chrastidlo – 11x úder /rytmus/
• Kaňky od inkoustu, co papír smáčí.	činelky – 4x úder /těžká doba taktová/
• Tmavá i světlá a vždycky je dobrá,	dřívka – 11x úder /rytmus/
• nebe smí malovat vždy jenom modrá.	rolničky – 4x úder /těžká doba taktová/

7.3.1 Velryba

Hudební skladatel Emil Hradecký zhudebnil text Vlastimila Maršíčka, který pojednává o líné velrybě. V klavírním doprovodu je ztvárněno jak houpání moře, tak i houpání samotné velryby.

Dechové cvičení

Uč.: *Když už jsme měli v říkadle moře, pojďme vyzkoušet, jak se vlní.*

Děti si lehnou na zem a klidně dýchají. Jejich břicho, které se s nádechem zvedá a s výdechem klesá, nám představuje vlny na moři.

Uč.: *Když umíme takové pěkné vlny, pojďme na nich někoho pohoupat.*

Cvičení opakujeme, akorát si každé dítě vezme plyšovou hračku, kterou svým dechem na břicho pohoupe.

Hlasové cvičení

V brumendu tvoříme vlny, jako jsou na moři.

Uč.: V moři můžeme najít mnoho živočichů. Kterí pak to jsou?

(delfini, chobotnice, mořský ježek, žralok, ...)

Uč.: A které zvíře v moři je opravdu veliké, jak se mu říká?

(velryba)

Uč. Ano, je to velryba. A právě ta velryba se nám právě pohupuje na mořských vlnách. Jen poslouvejte.

Učitelka dětem zazpívá píseň Velryba. Je vhodné ke zpěvu zahrát jednoduchý předepsaný doprovod, který svým charakterem vystihuje mořské vlny. Následně se děti píseň naučí.

VELRYBA
VLASTIMIL MARŠÍČEK
volně

houpání moře – velryby

1. Vl- na, mod- rá

p *p legato* *p simile*

vel- ry- ba, ce- líj den se ko- lí- bá. Š- to- ku na bok ko- lí- bá se,

Hudebně pohybový projev

Při zpěvu mohou děti ztvárnit velryby pomalu plující v moři. V trojicích se postaví za sebe a chytí se kolem pasu. Společně se pohybují po prostoru houpavou chůzí ze strany na stranu, jako líná velryba.

Dítě úplně vpředu může ještě svými rukama napodobit, jak velryba stříká vodu. Obě ruce vzpaží nahoru a dlaně ohne dolů směrem od sebe. Takto mohou velryby čas od času během písně vystříknout vodu.

7.3.2 Holka modrooká

Hudební hádanka

Uč.: *Povím vám příběh o jedné holce, která každý den chodila k potoku. Tam si sedla na břeh a jen tak koukala, jak voda v potoce běží. Všichni jí ale rozmlouvali, aby k potoku chodila. Prý by jí mohl vzít velký proud vody, který v tom místě je. A ona je velmi hezká a šikovná, takže by jí byla škoda. Někteří dokonce u toho potoka viděli i vodníka. Neznáte náhodou takovou holku?*

(Ne, neznáme.)

Uč.: *Ale já mám pocit, že jí znám. Myslím, že má modré oči. Nezpívá se o ní v nějaké písničce?*

(Je to Holka modrooká.)

Dechové cvičení

Společná polohlasná deklamace textu „holka modrooká, nesedávej u potoka“ na jeden nádech. Dbáme na správnou výslovnost.

Se staršími dětmi připojíme ještě další frázi: „holka modrooká, nesedávej u potoka, holka modrooká, nesedávej tam“. Pokud některé dítě s dechem nevystačí, dál se nepřemáhá, ale znovu se volně nadechne.

Hlasové cvičení

Uč.: *Víte, děti, ta naše holka od potoka má krásné velké modré oči.*

Obdivujeme její krásné modré oči: „Óóó“.

Uč.: *Také bychom jí měli poradit, aby k potoku nechodila. Je to tam moc nebezpečné.*

E A H E B7 E♭ A♭ B E♭ A7
Hol - ka, ne - se - dá - vej tam hol - ka, ne - se - dá - vej tam

Uč.: *A nyní už si můžeme zazpívat celou písničku Holka modrooká.*

Holka modrooká

mf D G D A D
Hol - ka mo - dro - o - ká, ne - se - dá - vej u po - to - ka,

Při zpěvu se zaměříme na dynamiku písničky, kterou neopomíjíme. Důrazy na slova „holka“ podpoříme tlesknutím.

Instrumentální doprovod

Písnička *Holka modrooká* je vhodné doprovodit hrou na drhlo. Dva nebo tři hráči zajistí tento instrumentální doprovod, ostatní zpívají tak, jak jsme se písničku naučili, tzn. i s tleskáním.

- Holka drhnout silně 2x /metrum/
- modrooká, neseďávej u potoka, ťukat na strany drhla 12x /rytmus/
- holka drhnout silně 2x /metrum/
- modrooká, neseďávej tam. ťukat na strany drhla 9x /rytmus/
- V potoce se voda točí,
podemele tvoje oči. drhnout slabě a pomalu 4x /těžká doba taktová/
- Holka drhnout silně 2x /metrum/
- modrooká, neseďávej tam. ťukat na strany drhla 9x /rytmus/

Abychom zapojili všechny děti, postavíme je do dvou řad čelem k sobě. Dětem v jedné řadě rozdáme velké dřevěné zátky, dětem v druhé řadě dáme malé dřevěné zátky. Velké zátky děti uchopí za užší stranu a širší stranou je nastaví před sebe dítěti naproti. Malé zátky děti uchopí také za užší stranu a širší stranou ťukají střídavě metrum do nastavených velkých zátek. Děti samozřejmě vystřídáme, aby si vyzkoušely obě role.

Starší děti mohou zkusit ťukat rytmus, což je vzhledem k tempu písničky obtížnější varianta.

Odkud se ozývá písnička

Uč.: *Měli bychom zjistit, jestli tu s námi náhodou není také nějaká holka modrooká.*

(A podle čeho jí poznáme?)

Uč.: *Musíme dávat pozor, odkud k nám bude doléhat zpěv její písničky.*

Děti se rozestaví volně v prostoru tak, aby kolem sebe měli dostatek místa. Zavrou oči a poslouchají, odkud se jim ozve holka modrooká. Tou může být paní

učitelka nebo i jedno dítě, které vybere. Dítě se potichu přemístí na jím zvolené místo tak, aby jej ostatní neslyšeli. Pak začne zpívat píseň *Holka modrooká*. V momentě, kdy děti uslyší písničku, stále nechají oči zavřené a jen ukážou směr, odkud píseň přichází. Když všichni ukazují nějakým směrem, učitelka hru zastaví a děti otevrou oči, aby si mohli ověřit, zda slyšeli správně. Hru několikrát opakujeme.

Obtížnější obměnou může být ještě poznávání, kdo píseň zpívá. V tom případě je nutné zvolit dítě do role holky modrooké, až když mají všichni zavřené oči.

7.4 Bílá barva

Uč.: *Co má, děti, bílou barvu?*

(papír, cukr, lednice, zuby, ...)

Uč.: *Ano, správně. Vše, co jste říkaly, má bílou barvu. Pojdme se teď naučit básničku.*

Schválně jestli tam najdeme ještě nějaké další bílé věci, které jsme neřikali.

Bílá barva

Pěkně září po ránu
čerstvě padlý sníh,
a já snídám smetanu,
k tomu pár koblih.
Pak si zoubky vyčistím,
je to krátká chvíle,
aby pěkně zářily,
jako ten sníh, bíle.

Hra na tělo

Učitelka naučí děti báseň *Bílá barva* už rovnou s doprovodem hry na tělo. Je vhodné si nejprve s dětmi vyzkoušet jednotlivé prvky, kterými pak báseň doprovodíme.

- Pěkně září po ránu 4x pleskat prsty levé ruky na hřbet pravé ruky a 3x s výměnou rukou /rytmus/
- čerstvě padlý sníh, 3x pleskat střídavě dlaněmi do stehen /metrum/
- a já snídám smetanu, 4x pleskat prsty levé ruky na hřbet pravé ruky a 3x s výměnou rukou /rytmus/

- k tomu pár koblih. 3x pleskat střídavě dlaněmi do stehen /metrum/
- Pak si zoubky vyčistím, 4x „mušličky“⁵⁹ /těžká doba taktová/
je to krátká chvíle,
- aby pěkně zářily, 4x pleskat prsty levé ruky na hřbet pravé ruky a 3x
s výměnou rukou /rytmus/
- jako ten sníh, bíle. 3x pleskat střídavě dlaněmi do stehen /metrum/

Uč.: *O čem je básnička, kterou jsme se právě naučili?*

Děti vlastními slovy popisují děj básně.

Uč.: *Moc dobře si to pamatujete. A co ta bílá barva? Kde se nám tam objevila?*

(sníh, zuby, smetana)

Uč.: *Když tam máme ten napadlý sníh, jaké je to roční období?*

(zima)

7.4.1 Krajková záclona⁶⁰

Uč.: *V zimě nám většinou padá sníh. Co nám může připomínat ten padající sníh?*

(padající korálky, puntíky, kolečka)

Uč.: *Ano, a když opravdu padá víc a padá jedna vločka za druhou?*

(třeba závěs, záclonu)

Uč.: *A právě o takové sněhové zácloně si za chvíli zazpíváme.*

Dechové cvičení

Uč.: *Když je opravdu velký mráz, tak nám úplně zamrznou okna. Musíme je svým dechem zahřát, abychom přes ně viděli.*

Dýcháme na zamrzlé okno, které nám představuje otevřená dlaň před ústy.

Hlasové cvičení

Nejprve můžeme pro rozezpívání využít píseň *Sněží, sněží, mráz kolem běží*, pak využijeme text písničky *Krajková záclona*.

⁵⁹ duté tleskání dlaněmi s propletenými prsty

⁶⁰ KRUŽÍKOVÁ, Marie. *Písniček II*. Praha: INFRA, 2010. ISBN 978-80-86666-33-4. s. 21; Příloha F

D A7 Eb B7 E C7

Le-do-vá zác-lo-na le-do-vá zác-lo-na le-do-vá zác-lo-na

Uč.: *A teď už si můžeme společně zazpívat písničku o zácloně ze sněhu.*

KRAJKOVÁ ZÁCLONA

C

1. Le - do - vá le - do - vá le - do - vá

F C G C

10 le - do - vá kraj - ko - vá zá - clo - na, le - do - vá

Tanec s netkanou textilií/záclonou

Děti rozdělíme do skupin po čtyřech a do každé skupinky jim dáme čtvercovou bílou netkanou textilií⁶¹ nebo záclonu. Každé dítě uchopí jeden roh textilie nebo záclony oběma rukama avšak pouze prsty, nikoliv celou dlaní. Textilie by neměla být napnutá, ale naopak mírně prověšená.

Takt 1 – 4	houpání textilie střídavě doprava a doleva /těžká doba taktová/
takt 5 – 8	chůze po kruhu doprava
takt 9 – 12	houpání textilie střídavě doprava a doleva /těžká doba taktová/
takt 13 – 16	chůze po kruhu doleva
takt 17 – 20	plynulý oblouk zdola nahoru a zvolna zpět dolů
takt 21 – 24	drobné vlnění
takt 25 – 28	houpání textilie střídavě doprava a doleva /těžká doba taktová/
takt 29 - 32	rázný zdvih nad hlavu dětí a samovolné klesání zpět dolů

Hudební hra

Uč.: *V písničce nám sníh padal hezky pomalu. Ale občas to tak být nemusí. Jak nám ještě může padat sníh?*

(jako vánice, bouřka, jen pár vloček)

⁶¹ Nejlépe poslouží netkaná textilie s nízkou gramáží, která je vhodná právě pro svou vzdušnost a lehkost. Pro skupiny dětí po čtyřech odpovídá velikostně rozměr cca 1,5m².

Uč.: *Výborně. A my si teď vyzkoušíme všechno zahrát na hudební nástroje.*

Dětem připravíme k výběru rozmanité hudební nástroje. Na vyzvání děti střídavě vybírají vhodné nástroje pro ztvárnění určeného pojmu.

Uč.: *Jak by Janička zahrála vánici?, A jak by ji zahrál Péťa?, Jaký nástroj se hodí pro bouřku?, Jaký jiný nástroj pro ni můžeme vybrat?, Jak to vypadá, když spadne na zem jen pár vloček?*

Rytmizace slov

Děti rytmicky deklamují jednotlivá slova, která se týkají zimy. Společně tuto deklamaci podpoříme hrou na tělo (tleskáním, pleskáním), nebo pomocí hudebních nástrojů (dřívka, dřevěný blok, bubínek, dřevěné rytmické zátky, apod.).

The image shows four musical staves, each in 2/4 time, illustrating rhythmic patterns for specific words. Each staff consists of three measures, with a double bar line at the end. The notes are placed on a single line, and the lyrics are written below the notes.

- Staff 1: *Mráz* (quarter note), *mráz* (quarter note), *mráz* (quarter note). The notes are on the first line.
- Staff 2: *Sně - ží* (quarter note), *sně - ží* (quarter note), *sně - ží* (quarter note). The notes are on the first line.
- Staff 3: *Vá - ni - ce* (quarter note), *vá - ni - ce* (quarter note), *vá - ni - ce* (quarter note). The notes are on the first line.
- Staff 4: *Kru - po - bi - tí* (quarter note), *kru - po - bi - tí* (quarter note), *kru - po - bi - tí* (quarter note). The notes are on the first line.

7.4.2 Chudobička⁶²

Uč.: *Protože už přichází jaro, sníh nám pomalu taje a objevují se první jarní kvítka.*

Znáte některá?

(sněženka, narcis, krokus, bledule,...)

Dechové cvičení

Uč.: *Ano, a už můžeme cítit, jak krásně voní.*

Přičichneme ke květině. Prodloužený nádech a volný výdech.

⁶² SVOZIL, Karel. *6 korálků pro děti*. Olomouc: Edizione Festa Olomouc, 2003. s. 2-3; Příloha G

Hlasové cvičení

Uč.: *Mm, ty krásně voní.*

E C7 F C#7

Krás - ně vo - ní nám Krás - ně vo - ní nám

Uč.: *Když už se nám pěkně zazelená tráva, začnou nám v ní růst ještě jiné květiny. Pozorně poslouvejte, které to jsou.*

Poslech

Učitelka dětem zahraje a zazpívá píseň *Chudobička*.

CHUDOBIČKA

(Adéla Látalová)

Allegretto sereno *p - mf*

Chu - do - bič - ka v trá - vě u - smí - vá se

mf *p*

6 mi - le, v ro-se kři - štá - lo - vé pe - re ša - ty bí - lé.

Uč.: *Už víte, o které květině jsem zpívala?*

(chudobička)

Uč.: *A znáte ji?*

(ne)

Uč.: *Já vím, že ji známe, ale říkáme jí jinak. Napovím vám, že je to malá kytička s bílými lístky a žlutým středem. Už víte?*

(sedmikráska)

Uč.: *Ano, správně. Je to sedmikráska. Ale proč se o ní zpívá jako o chudobičce?*

(nevíme)

Uč.: *Říká se jí tak, protože se pravým jménem jmenuje sedmikráska chudobka. Někdo jí říká celým jménem, ale někdo ji zná jenom jako sedmikrásku. A vidíte, že si někdo oblíbil i její druhé jméno, tak jí hezky říká chudobička.*

Hudební doprovod

Zpěv písničky doprovodí dvě děti na zvonkohru. Každé dítě má dvě paličky a vytváří improvizovaný doprovod na kameny zvonkohry. Využijeme pentatoniku, tedy odstraníme kameny pŕltónů z dané tóniny tak, že nám v tomto případě zůstanou tóny: c, d, e, g, a.

Taneční improvizace

Zatímco dvě děti hrají na zvonkohru, ostatní tančí jako sedmikrásky v trávě. Necháme na dětech, zda budou tančit samy nebo ve dvojicích, jde především o jejich představu, jak by mohla tančit sedmikráska.

7.4.3 Husopaska⁶³

Dechové cvičení

Uč.: *Děti, slyšíte to? Jako by někdo v té trávě plné sedmikrásek syčel.*

(To bude had.)

Uč.: *Ne, ne. Had to není. Napadá vás, kdo ještě umí syčet?*

(ne)

Uč.: *Mohly by to být husy, které syčí, pokud jsou našťvané. Pojďme si zkusit, jestli to také umíme.*

Syčíme „Ssss“ různou intenzitou.

Uč.: *Přesně takhle syčí ty našťvané husy, ale nebojte se. Nic nám neudělají. Pase je tu husopaska, která si je hlídá.*

Hlasové cvičení

Pro rozezpívání můžeme využít nápěv písničky *Malička su*.

Uč.: *Husopaska si zpívá:*

⁶³ SLÁDEK, Ferdinand. *Jaro – léto – podzim – zima: Zpěvník pro školy mateřské*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1932. s. 32; Příloha H

F C7 F F C7 F H7 E H7 E E H7 E B7

Ma-lič-ká su, hu-sy pa - su ma-lič-ká su, hu-sy pa - su

Uč. *Ale umí i jinou písničku a tu se teď naučíme.*

Děti se společně s učitelkou naučí píseň *Husopaska*.

Husopaska. Nápěv české nár.

Živě. *f*

1.—3. Hu - sy, hu - sy, bě-loučké hu - si-čky, hu - sy, hu - sy,

Pohybová hra

Určíme jedno dítě, které bude představovat husopasku. Ostatní děti se volně pohybují v prostoru jako husy na pastvě. Husopaska na husy dohlíží a přitom si zpívá píseň Husopaska. Když se rozhodne svolat husy, přestane zpívat. V tu chvíli je to signál pro husy, aby se rychle seřadily do zástupu za husopasku. Kdo se zařadí poslední, přebírá roli husopasky. Hru několikrát opakujeme.

7.5 Červená barva

Uč.: *Pojďme se společně naučit báseň Červená barva, která nám napoví další barvu.*

Červená

Když mraky čarují,
do ní se zbarvují.

Především v létě je kolem nás kouzelná,
maliny, jahody ovládá červená.

Pantomimika

Báseň děti naučíme rovnou s pantomimickým ukazováním.

- Když mraky čarují, čarování rukama před sebou
- do ní se zbarvují. rukama sjet shora dolů podél svého těla

- Především v létě pomalu udělat kruh rukama v celé jejich délce
- je kolem nás kouzelná,
- maliny, jahody ruce před sebou rozevřít z pěsti, postupně nejprve pravá, pak levá
- ovládá červená. ruce přes sebe přitisknout k srdci

Uč.: *Co všechno bylo v básničky červené?*

(mraky, maliny, jahody)

Uč.: *Ano, máte pravdu. Nám tady také pár malin a jahod roste. Pojdte je sesbírat do košíčku.*

Dechové cvičení

Zadržení dechu nacvičíme pomocí přenášení obrázků. Děti brčkem přenášejí obrázky jahod a malin do košíku. Nejdříve umístíme obrázky přímo vedle košíku a postupně můžeme vzdálenost upravit, vždy však pouze podle dechových možností dětí.

Hlasové cvičení

Uč.: *Pojďme ještě jednou vyčarovat tu krásnou červenou barvu.*

F C# F# D G E \flat

Čá - ry, má - ry čá - ry, má - ry čá - ry, má - ry

Melodizace

Uč.: *Té naší básničky o červené barvě je smutno, děti. Víte, co jí trápí?*

(ne)

Uč.: *Ona by si totiž moc přála být písničkou, ale nemůže jí být. Víte proč?*

(chybí jí noty, nemá melodii)

Uč.: *Přesně tak. Ta básnička nemá žádnou melodii, aby si jí mohli lidé zpívat. Neměli bychom jí pomoci?*

(ano)

Uč.: *Tak pojďme vymyslet, jak by mohla znít.*

Každé dítě navrhne melodii pro novou písničku. Společně vybereme tu, která bude písničce nejvíce slušet. Mohla by znít třeba takto:

D D G

Když mraky čarují do ní se zbarví. Předevšímlé-tě je

6 D Hm G A D

ko-lem nás kou-zel-ná, ma-li-ny, ja-ho-dy o-vlá-dá čer-ve-ná.

7.5.1 Jahůdka⁶⁴

Dechové cvičení

Uč.: *Cítíte, děti, tu vůni? To budou nejspíš ty posbírané jahody a maliny v košících.*

Privoníme ke košíku plných jahod a malin. Nádech nosem a výdech ústy jako téměř neslyšné „Ááá“.

Hlasové cvičení

D A7 Eb B7

Čer-ve-ná se ja-ho-da čer-ve-ná se ja-ho-da

Uč.: *Kde nám rostou jahody?*

(na zahradě, na záhonku)

Uč.: *A co takové malé jahůdky, ty nasbíráme kde?*

(u lesa, v lese)

Uč.: *Ano, máte pravdu, a jak se jmenují?*

(lesní jahody)

Uč.: *Výborně. A přesně taková jahůdka právě roste v trávě blízko lesa.*

Společně zpíváme píseň *Jahůdka*.

⁶⁴ BEILOVÁ, Vlasta. *Docela malé ježčí pískání s Písničkou a Fučilkem*. Praha: Knižní klub, 1998. ISBN 80-7176-832-4. s. 132; Příloha I

Jahůdka

V. Beilová

Musical notation for the song 'Jahůdka' in G major, 3/4 time. The melody is written on a treble clef staff. The lyrics are: Čer - ve - ná se vtrá - vě ja - hůd - ka ma - lá, Až ja - hůd - ce slun - ko slad - kou vř - mi dá, with chords D, A, and D indicated above the staff.

Instrumentální doprovod

Uč.: Děti, podívejte, jak se ta jahůdka na slunci krásně vyjímá. Úplně celá září!

Ke zpěvu připojíme hru na triangel či malé prstové činelky.

Instrumental accompaniment for 'Jahůdka' featuring a vocal line and a triangle. The vocal line is on a treble clef staff with lyrics: Čer - ve - ná se vtrá - vě ja - hůd - ka ma - lá, Až ja - hůd - ce slun - ko slad - kou vř - mi dá, with chords D, A, and D. The triangle part is on a separate staff with a 2/4 time signature and rhythmic markings.

7.5.2 Červený šátečku⁶⁵

Hudební hádanka

Uč.: Poslouchejte, co hraji za písničku.

Učitelka zahraje kousek melodie písně Červený šátečku. Podle potřeby opakuje nebo přidává další fráze, dokud děti píseň nepoznají.

Dechové a artikulační cvičení

Uč.: Na jaké písmeno začíná slovo „červený“?

(na Č)

Uč.: Ano. A jaké je první písmeno u slova „šáteček“?

(Š)

⁶⁵ ŠEBESTÍK, A. a KRČMA, M. Zpěvník pro 1. až 5. postupný ročník všeobecně vzdělávacích škol. Praha: SPN, 1956. s. 61; Příloha I

Uč.: *Správně. Vyzkoušíme, jestli je umíme správně vyslovit víckrát za sebou.*

Prerušovaný výdech nejprve „Š-š-š“ a pak „Č-č-č“, který několikrát opakujeme. Po nacvičení jednotlivých hlásek zřetelně vyslovíme „červený šátečku“.

Uč.: *Když jsme se naučili správnou výslovnost, zopakujeme si písničku o červeném šátečku, kterou už dobře známe.*

Červený šátečku Česká

Mírně živě

Čer-ve - ný šá - te - čku, ko-lem se toč,
má mi - lá se hně - vá, já ne - vím _ proč,

Při dalším opakování písně mohou pro změnu první sloku zpívat jen chlapci a druhou děvčata.

Tanec se šátky

Připravíme se na tanec k písni *Červený šátečku*. První sloku tančí chlapci, druhou děvčata.

Výchozí pozice: chlapci stojí v kruhu čelem dovnitř, každý drží červený šátek v levé ruce, pravou ruku mají v bok

- Červený šátečku, krok směrem doprostřed a zpět vzad, mávnutí šátkem doprostřed a zpět /těžká doba taktová/
- kolem se toč (3x). pomalé otáčení na místě, levá ruka se šátkem ve vzpažení, pravá ruka v bok
- Má milá se hněvá, krok směrem doprostřed a zpět vzad, mávnutí šátkem doprostřed a zpět /těžká doba taktová/
- já nevím proč (3x). houpání na místě i šátkem v ruce střídavě vpravo a vlevo /těžká doba taktová/
- Tra – la, la, la, la, la, la drobný běh po kruhu vpravo /metrum/, levá ruka se šátkem natažena doprostřed kruhu, pravá v bok
- červená fiala,
- tra – la, la, la, la, la, la drobný běh po kruhu vlevo /metrum/, šátek předat

do pravé ruky, tu opět natáhnout doprostřed kruhu,
druhá ruka v bok

- fialenka. dřep a puštění šátku

Během mezigry se chlapci vymění s děvčaty, která udělají kruh tam, kde chlapci zanechali šátky. Každé děvče zvedne jeden šátek, který uchopí každou rukou za jeden cíp.

- Když jsem si v potoce houpání stranou /těžká doba taktová/
• ruce myla (3x). třepetání šátkem a lehké vlnění
• Šátek jsem do vody houpání stranou /těžká doba taktová/
• upustila (3x). třepetání šátkem a lehké vlnění
• Tra – la, la, la, la, la, la drobný běh po kruhu vpravo /metrum/,
šátek v levé ruce natažený doprostřed, pravá
ruka v bok
• červená fiala,
• tra – la, la, la, la, la, la drobný běh po kruhu vlevo /metrum/, šátek
předat do pravé ruky, tu natáhnout
doprostřed kruhu, druhá ruka v bok
• fialenka. vyhození šátku nad hlavu a puštění, nechat
jej volně spadnout na zem.

7.6 Žlutá barva

Rytmizace

Naučíme se s dětmi říkadlo *Žlutá barva*. K podpoření správné rytmizace využijeme dřevěná vejce. Každé dítě si vezme jedno vejce, které přendává z ruky do ruky nejprve na těžkou dobu taktovou, později na metrum.

Žlutá barva

Slunečnice, nezbednice, za sluncem se dívá
a kanárek v zlaté kleci svoji píseň zpívá.

Přidalo se k němu kuře. To se jim to zpívá,
když jsou všichni veselí, jak žlutá barva bývá.

To samé následně vyzkoušíme v kruhu, kdy si však celá skupina dětí předává pouze jedno dřevěné vejce. Děti si stoupnou čelem do kruhu a nastaví ruce dlaněmi nahoru tak, že je na sebe vzájemně položí. Každé dítě má vždy pravou ruku nahoře a levou vespod. Začínáme pomalým tempem, které postupně zrychlujeme, podle možností dětí. Dbáme na správné předávání v rytmu.

Pro kontrolu můžeme do kruhu dát dvě vejce naproti sobě. Ta by se při správném předávání neměla přiblížit, natož shledat.

7.6.1 Pampeliška⁶⁶

Hudební hra

Uč.: *Kdo si vybaví, jaká květina se objevila v říkadle?*

(slunečnice)

Uč.: *Jaké další květiny známe?*

(tulipán, narcis, sedmikráska, pampeliška, vlčí mák,...)

V hudební hře *Krátce nebo dlouze* nejprve rytmizujeme názvy květin. Učitelka rytmus vytleskává a zároveň vyslovuje, děti to samé hned opakují. Daný rytmus opakujeme, dokud se všem dětem nepodaří jej správně napodobit.

Učitelka Děti
 Tu - li - pán tu - li - pán

Učitelka Děti
 Pam-pe - liš - ka pam-pe - liš - ka

Učitelka Děti
 Žlu - tá kvě - ti - na žlu - tá kvě - ti - na

Následně přistoupíme k rozlišování čtvrtové a osminové hodnoty, což lze nejlépe ukázat na drhle. Posadíme se na židli a drhlo umístíme mezi kolena. Do rukou

⁶⁶ BEILOVÁ, Vlasta. *Docela malé ježčí pískání s Písničkou a Fučílkem*. Praha: Knižní klub, 1998. ISBN 80-7176-832-4. s. 155; Příloha K

uchopíme dvě dřevěné tyčky. Osminové hodnoty vyťukáváme na strany drhla, čtvrt'ové hodnoty drhneme. Učitelka opět nejdříve předvede a děti po ní opakují.

Učitelka Děti

Tu - li - pán tu - li - pán

drhlo: • • >>>> || • • >>>>

Učitelka Děti

Pam-pe-liš-ka pam-pe-liš-ka

drhlo: • • • • || • • • •

Učitelka Děti

Žlu - tá kvě - ti - na žlu - tá kvě - ti - na

drhlo: >>>> <<<< | • • • || >>>> <<<< | • • •

Dechové cvičení

Uč.: *Když jsme mluvili o pampelišce, co se s ní stane, když odkvete?*

(vytvoří chmýří)

Uč.: *Představte si, že máte takovou odkvetlou pampelišku v ruce a chcete co nejvíc chmýří odfouknout na jeden nádech.*

Děti intenzivně foukají do odkvetlé pampelišky.

Hlasové cvičení

Uč.: *Pampelišky nám krásně na louce svítí a my je ještě víc rozzáříme krásným tónem.*

Navozujeme hlavový tón na slabiku „Pam“ v různých výškách s dozněním v brumendu.

Dále můžeme využít rozezpívání z kapitoly 7.2.1.

Uč.: *To jsou krásné žluté pampelišky! Moc se vám povedly. Teď si společně můžeme zapívat právě o tom, jak na louce září.*

Učitelka děti naučí píseň *Pampeliška*.

Pampeliška

V. Beilová

Když slu-nič-ko us-mí-vá se, pro-bu-dí se tráv-ní-ček. Roz-zá-ří se
Zla-to-vlás-ko pam-pe-liš-ko, při-šlo ja-ro, je-tvůj čas. Na-sýt včel-kám

Štafeta s dřívky

Dětem rozdáme každému dvě ozvučná dřívka a společně utvoříme kruh. Dřívko v levé ruce nastavíme kamarádovi po levé ruce, aby na něj mohl ťukat a dřívkem v pravé ruce ťukáme na nastavené dřívko kamaráda po pravé ruce. Začne zpívat jedno dítě, které do rytmu poklepává na dřívko svého kamaráda a až dozpívá frázi, tak začne zpívat kamarád po pravé ruce, který opět poklepává na dřívko dalšího dítěte. Takto pokračujeme, dokud se nevystřídají všechny děti.

Uč.: *Věděli byste, děti, co všechno můžeme udělat s natrhanými pampeliškami?*

(dát je do vázy, udělat z nich med)

Uč.: *A když je hezky spleteme do kruhu, co si vyrobíme?*

(věneček)

Uč.: *Správně. Ten věneček si pak můžeme dát na hlavu a hrát si třeba na luční víly.*

7.6.2 Panímámo zlatá⁶⁷

Uč.: *Víte ještě, z čeho se dá uplést věneček?*

(ze sedmikrásek, na Vánoce z chvojí, z proutků, těsta)

Uč.: *Ano, z toho všeho se dá věneček uplést. Přece jen ho ale lidé měli ve zvyku plést ještě na konci léta v období dožíněk. To byla doba, kdy byla všechna úroda z polí sklizena. Při poslední cestě z pole do vesnice tak děvčata upletla veliký věnec z obilí a lučních květů a ještě pár malých pro sebe na hlavu. Velký věnec se naložil na poslední vůz a celá chasa odjela do vesnice, kde se postupně zastavili v každém stavení, aby hospodářům vinšovali hodně zdraví a dlouhých let. Za to pak dostali od hospodáře něco dobrého k jídlu, třeba koláče, i k pití. Když objeli celou vesnici, všichni se společně sešli a veselili se.*

⁶⁷ SLÁDEK, Ferdinand. *Jaro – léto – podzim – zima: Zpěvník pro školy mateřské*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1932. s. 41; Příloha L

Dechové a hlasové cvičení

Uč.: *Tomu, aby se mohli radovat a veselit ze sklizené úrody však předcházela tvrdá práce na poli. Tu jim ztěžoval třeba vítr.*

Na poli fičí vítr: „Fííí“, „Fúú“

Střídání pomalého glissanda shora dolů a zdola nahoru.

Uč.: *Ale když bylo hezky, mohli tam zaslechnout i kukačku z nedalekého lesa.*

Nejprve využijeme dřevěnou kukačku, kterou rozeznáme pomocí dechu. Pak zkoušíme kukat sami střídavě v různých výškách.

Uč.: *Každý den na poli však pro ně byl náročný, proto si rádi doma ulevili.*

Krátký intenzivní výdech „Uf!“, nebo dlouhý pomalý výdech „Uuuuf“.

Uč.: *Přes tu všechnu dřinu však byli rádi, že mají úrodu doma pod střechou a budou mít z čeho celý rok žít. Právě proto se veselili a poslední den žní oslavovali. Když objížděli stavení, tak už z daleka zpívali:*

Učitelka dětem zazpívá a zahraje píseň *Panímámo zlatá*.

Panímámo zlatá. Moravská.

Mírně. *mf*

1. Pa - ní - má - mo zla - tá, o - tví - rej - te vra - ta,
2. Ze sa - mé - ho zla - ta, ze pše - ničných klá - sků,
3. Ko - lik zr - nek, kví - tků je v tom na - šem věn - ci,

Pohybová hra

Uč.: *My si také zkusíme uplést jeden velký věnec.*

Děti se postaví do kruhu a chytanou se za ruce, které zvednou nahoru, čímž vytvoří brány. Jedno dítě zůstane mimo kruh a pěkně v rytmu zpívané písně *Panímámo zlatá* se proplétá mezi dětmi. U koho se zastaví, ten jej vystřídá. Obdobně se mohou proplétat třeba dvojice, které se drží za ruku.

Obměnou může být zvedání spojených rukou, až když chce touto bránou dítě projít, jinak jsou ruce dole.

Dále lze děti rozdělit na dvě skupiny, jedna utvoří kruh s otevřenými branami (spojené ruce mají zvednuté nahoru). Druhá skupina vytvoří hada tak, že se chytanou za

- noc barvy schovává. ruce překřížit na prsou
- Temná, temná, horní oblouk zleva doprava pravou rukou a zprava doleva levou rukou
- dokáže být. obě ruce dlaněmi vzhůru zvednout do vzpažení
- Všichni už spinkáme, náznak spánku, dlaně složené pod pravou tvář
- vzbudit se nedáme. náznak spánku, dlaně složené pod levou tvář
- Temná, temná, horní oblouk zleva doprava pravou rukou a zprava doleva levou rukou
- černá noc je. předklon, schoulení ke spánku

Hra na schovávanou

Děti v kruhu sedí na patách, jsou schoulené a mají zavřené oči. Učitelka chodí okolo nich a říká báseň *Černá barva*. Během toho jedno dítě přikryje černou látkou. Děti se probudí, jen schované dítě zůstane nadále schoulené pod látkou. Ostatní hádají, kterého kamaráda jim černá noc ukryla.

7.7.1 Odpočinek⁶⁸

Dechové cvičení

Uč.: *Už se blíží noc a my chceme jít všichni spát.*

Ukazovák přiložíme k ústům a chceme všechny utiшит: „Pššš“

Hlasové cvičení

Uč.: *Aby se nám však dobře spalo, zazpíváme si ukolébavku Halí, belí.*

Zpíváme potichu, píseň postupně modulujeme směrem nahoru z D dur do F dur.

Uč.: *Tuto ukolébavku (Halí, belí) všichni znají a už na nás moc nepůsobí. Naučíme se jinou.*

Učitelka dětem zahraje a zazpívá píseň *Odpočinek*. Pak děti píseň také naučí.

⁶⁸ BEILOVÁ, Vlasta. *Docela malé ježčí pískání s Písničkou a Fučílkem*. Praha: Knižní klub, 1998. ISBN 80-7176-832-4. s. 117; Příloha M

Odpočinek

V. Veselý, V. Janků

Ted' bu - de - me ti - še spát, ha - jí, ha - juš - ky,
O ve - ver - ce, za - jíc - ku, ha - jí, ha - juš - ky,

Relaxace

Uč.: *Abychom si ten odpočinek ještě zpříjemnili, zkusíme se navzájem namasírovat.*

Děti se rozdělí do dvojic. Jedno dítě si lehne na břicho, hlavu si položí na ruce. Druhé dítě mu po zádech pomalu kutálí dřevěné vejce. K masáži můžeme využít také drhlo, které jemně válíme dítěti po zádech. Také dřevěné zátky lze zlehka přikládat na záda, jako když razítkujeme. Hudebním podkladem nám může být jen instrumentální hra písně *Odpočinek* na klavír. Po chvíli si děti role vymění.

7.7.2 Hop, hej.⁶⁹

Uč.: *Černá noc už ustupuje, začíná se rozednívat a všichni se probouzí do nového dne.*

Dechové cvičení

Uč.: *Když vstaneme, protáhneme se a pořádně zíváme.*

Zvedneme ruce nahoru a protáhneme se se zívnutím. Zívnutí můžeme doprovodit zvukem: „Ááá“.

Uč.: *Jdeme otevřít okno a nadechneme se čerstvého vzduchu.*

Prodloužený nádech a volný výdech.

Hlasové cvičení

Uč.: *Zpíváme z okna a opěvujeme nový den.*

Ke každé modulaci přidáme jiný text.

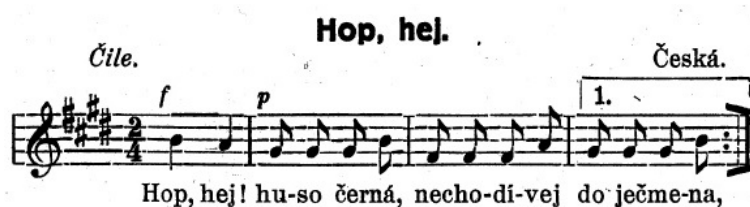

Do - brý, do - brý den krás - ný, krás - ný den

⁶⁹ SLÁDEK, Ferdinand. *Jaro – léto – podzim – zima: Zpěvník pro školy mateřské*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1932. str. 29; Příloha N

Uč.: *Do tohoto krásného dne se však probudil i věčně rozhněvaný sedlák. A teď ho můžeme vidět, jak vyhání husu z jeho pole s ječmenem, kam se šla napást.*

Zpíváme píseň *Hop, hej*.

Hra na tělo

Děti se posadí na židle a zpívají píseň *Hop, hej* s doprovodem hry na tělo.

- Hop, hej, 2x tlesknout /metrum/
- huso černá, nechodívej do ječmena, 12x střídavé pleskání do stehen /rytmus/
- hop, hej, 2x tlesknout /metrum/
- huso černá, nechodívej tam. 9x střídavé pleskání do stehen /rytmus/
- Přijde na tě šelma sedlák, 4x střídavé dupání pravou a levou nohou /těžká doba taktová/
- urazí ti mlsný zobák.
- Hop, hej, 2x tlesknutí /metrum/
- huso černá, nechodívej tam. 9x střídavé pleskání do stehen /rytmus/

Pohybová hra

Nejprve vybereme jedno dítě, které bude v roli husy a potom také sedláka, ale tak, aby husa nevěděla, koho jsme vybrali. Děti i se sedlákem se v kruhu drží za ruce a za zpěvu písně chodí dokola v jednom směru. Husa chodí okolo nich zvenčí kruhu avšak v opačném směru. Jakmile je písnička dozpívána, sedlák vybíhá a snaží se chytit husu. Husa musí rychle reagovat a snažit se utéct sedlákově doprostřed kruhu, kam může vstoupit pouze mezerou, kde stál sedlák. Jedině v tomto místě se děti nedrží za ruce a nechají místo volné pro husu.

Pokud byla husa chycena, vyhrál sedlák. Naopak pokud sedlák husu nechytí, vyhrála husa. Děti v rolích střídáme a hru několikrát opakujeme. Můžeme počítat, kolikrát vyhrála husa a kolikrát sedlák.

7.8 Všechny barvy máme rádi

Pro rozloučení s tématem barev můžeme využít píseň *Zelené, zelené*⁷⁰, kde je každá sloka věnována jedné barvě.

Dechové cvičení

Foukáme do bublifuku a vyfukujeme barevné bubliny.

Hlasové cvičení

F C7 F H7 E H7 E B7 Eb B7 Eb A7

Ba-rev-ný je svět ba-rev-ný je svět ba-rev-ný je svět

Uč.: *Kterou barvu máte nejraději? Kterou naopak nemáte rádi?*

Děti odpovídají podle vlastní preference.

Uč.: *Na světě nás obklopují všechny barvy a bez žádné si svět neumíme představit. Každá barva umí být krásná a o jejich kráse si zazpíváme písničku.*

Učitelka s dětmi zpívá píseň *Zelené, zelené*.

Zelené, zelené

Eb Fm H Eb Eb Fm

Ze-le-né, ze-le-né su-kýn-ky mi slu-ší. Ze-le-né, ze-le-né

Instrumentální doprovod

Instrumentální doprovod je zde formou štafety, kdy na sebe jednotlivé nástroje navazují.

- Zelené, zelené sukýnky mi sluší, bubínek - 4x úder /těžká doba taktová/

⁷⁰ Základní umělecká škola Tachov. *Zelené, zelené* [hudebnina]. Soukromý archiv Tachovského dětského sboru, Tachov.; Příloha O

- zelené, zelené drhlo - 2x drhnout zprava doleva a opačně /těžká doba taktová/
- stromky v lese jsou. drhlo - 5x ťukat na okraje /rytmus/
- Proto mám ráda, všechno co je zelené. rolničky - 8x úder /metrum/
- Zelená, zelená to je barva má. činelky - 4x úder /těžká doba taktová/

Tanec

Výchozí postavení: děti stojí v kruhu čelem dovnitř, podle počtu dětí můžeme udělat více menších kroužků

- Zelené, zelené ruce v bok, pokrčení v kolenou doprava a doleva /těžká doba taktová/
- sukýnky mi sluší. ruce v bok, otočení kolem vlastní osy
- Zelené, zelené ruce v bok, pokrčení v kolenou doprava a doleva /těžká doba taktová/
- stromky v lese jsou. ruce ve vzpažení, otočení okolo vlastní osy
- Proto mám ráda chytit se za ruce a chůze po kruhu /metrum/
- všechno co je zelené.
- Zelená, zelená, ruce v bok, pokrčení v kolenou vpravo a vlevo /těžká doba taktová/
- to je barva má. ruce v bok, otočení okolo své osy.

Tanec můžeme ještě zkombinovat s instrumentálním doprovodem. Osm dětí (dva se stejným nástrojem) nás doprovodí na hudební nástroje, ostatní tančí.

8 Praktické ověření modelových situací

Některé části modelových situací byly ověřeny během mé souvislé pedagogické praxe v Mateřské škole Kamarád v Hradci Králové ve smíšené třídě čtyř až šestiletých dětí. Vlastní provedení modelových situací bylo velmi ovlivněno zvyklostmi a vybavením mateřské školy. Pro nácvik písně byl nevhodně uspořádán prostor ve třídě, hlavně nevhodné umístění pianina a jeho orientace. Učitelka je tak nucena být k dětem při hraní zády. Z hudebních nástrojů jsou dětem k dispozici orffovské nástroje, avšak v nedostatečném množství. Je tedy téměř nemožné zapojit více dětí, pokud chceme, aby hrály na stejný nástroj.

Při ověřování vhodnosti zpracovaných modelových situací jsem se zaměřila především na oblasti zvládnutí intonace, rytmu a pohybové koordinace. Konkrétně se jednalo o říkadla *Malířova paleta* a *Bílá barva* a o písně *Hubatá kopřiva*, *Travička zelená*, *Velryba*, *Zelené, zelené*, *Holka modrooká*, *Jahůdka* a *Hop, hej*. Dokladem praktického ověření jsou přiložené fotografie, k jejichž veřejnému použití dali souhlas všichni rodiče zaznamenaných dětí.

Za stěžejní hudební činnost pro zvládnutí ostatních hudebních činností považuji zpěv, jehož nácvik probíhal nápodobou. Pěvecky nejzdařilejší byly u dětí písně, které už dobře znaly, tedy *Travička zelená* a *Holka modrooká*. Podle mého očekávání byla pro děti intonačně jednoduchá i píseň *Zelené, zelené*, která má snadno zapamatovatelný nápěv. Také píseň *Hop, hej* byla nacvičena a intonačně zvládnuta velmi rychle, nejspíš pro svou podobnost s písní *Holka modrooká*. Jednoduchost nácviku spočívala také v jednoduché melodii bez větších intervalových skoků.

Mladším dětem z vybrané skupiny činila menší problém píseň *Jahůdka*, především její třetí a sedmý takt, kde se objevují kvartové a terciové skoky. Několikerým opakováním byl však problém poměrně rychle odstraněn. Tuto píseň tedy intonačně zvládly všechny děti. I přes jednoduchý nápěv činila dětem potíže pomalá píseň *Velryba* a to pro své dlouhé opakované tóny. Opět pomohlo upevňování písně pomocí opakování a vhodné motivace. Nejhůře se z intonačního hlediska jevila mollová píseň *Hubatá kopřiva*, jejíž nácvik trval nejdéle z ověřovaných písní. Na vině byla především mollová tónina, se kterou se děti doma, a bohužel ani v mateřské škole, téměř nesetkávají. Dále jsou pro děti obtížné již úvodní střídavé malé sekundy a následně také velké skoky ve zbytku písně. Ty samy o sobě při pomalém nácviku byly zvládnuty vcelku obstojně, avšak v zamýšleném svižném tempu stále činily obtíže

a nepodařilo se je zcela odstranit. Bylo by proto vhodné písni věnovat delší časový úsek, než mi byl vyčleněn na mé souvislé praxi.

Oblast zvládnutí rytmu jsem pozorovala u hry na tělo a hry na rytmické hudební nástroje. Nejjednodušší bylo pro děti zvládnutí deklamace říkadla *Bílá barva*, ke které jsme později přidali také hru na tělo. Vzhledem k tomu, že se zde třikrát opakuje stejná sestava pohybů a pak už jen jeden vybočující prvek, byla pro děti hra na tělo lehce zvládnutelná. Totéž platí i pro doprovod hry na tělo u písně *Hop, hej*, kde ještě navíc podpořil prožitek dětí výrazný prvek tleskání na zvolání hop, hej.

U hry na hudební nástroje se nejlépe dětem dařilo při písni *Jahůdky*. Jednoduchý doprovod jednoho dítěte na triangel byl zvládnutelný pro všechny náhodně vybrané děti, které se při doprovodu písně vystřídaly. U mladších dětí jsem zaznamenala potíže při štafetové hře u písně *Zelené, zelené* a také u současné hry tří nástrojů v doprovodu písně *Travička zelená*. V obou případech zpočátku docházelo k přejímání rytmu jiných hráčů. Díky lepší motivaci k soustředění však postupně došlo k upevnění vlastního partu, čímž byl problém u většiny dětí odstraněn. Zajisté také pomohlo, že děti ve finále nestály přímo vedle sebe. Překvapivě rytmicky nejsložitější byl pro děti doprovod na drhlo v písni *Holka modrooká*. Vše vycházelo z neznalosti tohoto nástroje a trvalo delší dobu, než se děti vůbec seznámily s technikou hry. Z toho pak vycházely problémy při samotném doprovodu, kdy rytmus velmi pokulhával a to i u starších dětí. K nápravě napomohlo pomalé tempo písně, kde děti hru zvládaly a upevnily si tak správnou techniku i rytmické figury.

Problematiku zvládnutí koordinace pohybu jsem sledovala u tance, hry na hudební nástroje a u prstové hry. Konkrétně se jednalo o tanec dvojic na píseň *Travička zelená* a následně o tanec v kruhu při písni *Zelené, zelené*. Obě taneční choreografie byly navrženy velmi jednoduše, což se také potvrdilo při jejich provedení. Všechny děti dokázaly zkoordinovat zpěv i správný pohyb v rytmu. V případě hudebních nástrojů byl zpočátku problém s koordinací pohybů při hře na drhlo, jelikož tento nástroj děti neznaly, jak již bylo zmíněno. U ostatních využitých hudebních nástrojů s koordinací nebyly potíže. Pravděpodobně proto, že tyto nástroje v mateřské škole běžně používají. Zajímavé bylo pozorovat koordinaci pohybu rukou při prstové hře u říkadla *Maliřova paleta*. Některým dětem, obzvláště těm mladším, se během nácviku nedařilo správně napodobit prováděný pohyb a správně zkoordinovat obě ruce najednou. Rozhodla jsem se tedy nejprve děti naučit zvlášť jednotlivé prvky, kterými jsme následně říkadlo

doprovodili. Trpělivá práce se vyplatila, protože se nakonec tato prstová hra stala velmi oblíbenou a vyžadovanou.

Během práce s dětmi na vybraných písních, říkadlech a hudebních činnostech jsem podle očekávání narazila na drobné obtíže. Vždy se ale jednalo o problémy, které bylo možné vyřešit opakováním dané činnosti, lepším soustředěním a potřebnou trpělivostí. I přes všechna úskalí byly děti z činností nadšené a velmi si je užívaly. Nejlepší zpětnou vazbou pro mě bylo, když děti samy vyžadovaly opakování některých činností v dalších dnech.

Z výše uvedeného usuzuji, že mnou vybrané písně a k nim navržené činnosti jsou svou obtížností vhodné pro děti předškolního věku. Uváděné modelové situace se tak mohou stát inspirací pro učitelky v mateřských školách.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na využití písní v hudebních činnostech, které jsou vhodné pro děti předškolního věku.

V teoretické části se podařilo charakterizovat píseň a vyjádřit kritéria pro její výběr. Hudební činnosti jsou popsány především z hlediska jejich významu, smyslu a možností využití. Dále jsem nastínila problematiku péče o dětský hlas a pěveckých návyků z hlediska jejich důležitosti při vývoji dětského hlasu. Následující kapitola shrnuje podstatu nácvičku písně a její upevňování. V závěru teoretické části se povedlo sestavit rejstřík vybraných zpěvníků, které splňují náročné požadavky dětských interpretů.

V praktické části byly vytvořeny modelové situace, které nabízí možnosti propojení písní s hudebními činnostmi. Konkrétní situace podporují u dětí předškolního věku rozvoj v oblasti zpěvu, rytmu, výrazu, dynamiky, pohybu a hudební paměti. Některé části modelových situací byly ověřeny v praxi u věkové skupiny čtyř až šestiletých dětí. Během praktického ověřování se potvrdilo, že navržené činnosti jsou vhodné pro děti předškolního věku.

Cílem diplomové práce bylo podpořit rozvoj hudebního vnímání dětí předškolního věku pomocí práce s dětskými a lidovými písněmi. Praktické náměty propojené společným tématem tyto možnosti nabízí.

Přínos diplomové práce spočívá jednak ve vytvoření rejstříku zpěvníků vhodných svým obsahem pro mateřské školy, a také ve zpracování písní různého původu a charakteru. Aktivní zapojení dětí v rámci hudebních činností jim písně ztraktivní a zároveň podpoří rozvoj jejich hudebnosti. Diplomová práce může sloužit jako inspirace pro učitelky v mateřských školách.

Zdroje

- D'ANDREA, Floriana. *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování: hry a cvičení pro děti od 5 do 10 let*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-232-7.
- FROSTOVÁ, Jana a Mária VANIÁKOVÁ. *Základy hlasové výchovy pro učitele I*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1229-3.
- FUKAČ, J., J. VYSLOUŽIL a P. MACEK. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, 1997. ISBN 80-705-8462-9.
- HAVELKOVÁ, Karla a Blanka CHLÁDKOVÁ. *Didaktika hudební výchovy*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0865-2.
- HERDEN, Jaroslav. Modelové situace v přípravě na poslech. In *Poslech hudby: Sborník příspěvků z konference konané ve dnech 27. a 28. dubna 1998 na Pedagogické fakultě UK v Praze*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998.
- HERDEN, J., E. JENČKOVÁ a J. KOLÁŘ. *Hudba pro děti*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-522-X.
- JENČKOVÁ, Eva. *Hudba a pohyb ve škole*. Hradec Králové: Orlice, 2002. ISBN 80-903115-7-1.
- JENČKOVÁ, Eva. *Hudba v současné škole: Čertovské dovádění 1. díl*. Hradec Králové: Tandem, 2010. ISBN 80-86901-04-1.
- JENČKOVÁ, Eva. *Hudba v současné škole: Hody, hody, doprovody. 1. díl*. Hradec Králové: Tandem, 2004. ISBN 80-903115-5-5.
- JENČKOVÁ, Eva. *Hudba v současné škole: Hudba a pohyb, 1. díl*. Hradec Králové: Tandem, 1999. ISBN 80-902662-4-X.
- JENČKOVÁ, Eva. *Hudba v současné škole: Muzika od potoka, 1. díl*. Hradec Králové: Tandem, 2014. ISBN 978-80-86901-23-7.
- JENČKOVÁ, Eva. *Hudba v současné škole: Podzimní zpívání, 1. díl*. Hradec Králové: Tandem, 2004. ISBN 80-903-1158-X.
- JENČKOVÁ, Eva. *Hudba v současné škole: Práce s písní, 2. díl*. Nová Paka: FTČ, 1999. ISBN 80-902662-0-5.
- JENČKOVÁ, Eva. *Hudba v současné škole: Zdravá strava v pohybu s hudbou*. Hradec Králové: Tandem, 2017. ISBN 978-80-86901-42-8.
- JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis, 1997. ISBN 97-580607-12.

- JURKOVIČ, Pavel. *Od výkřiku k písničce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-7367-750-3.
- JURKOVIČ, Pavel a Václav KORBEL. *Nové informatorium (školy mateřské)*. Brno: Moravské hudební vydavatelství, 1992.
- KNOPOVÁ, Blanka. *Činnosti hudebně pohybové v systému hudebního vzdělávání na ZŠ a SŠ: (didaktika hudební výchovy)*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3911-6.
- KOFROŇ, Jaroslav. *Učebnice harmonie*. Praha: Editio Bärenreiter, 2002. ISBN 80-86385-14-0.
- KULHÁNKOVÁ, Eva. *Hudebně pohybová výchova*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-730-5.
- KURKOVÁ, Libuše. *Říkáme si, zpíváme si, hrajeme a tančíme*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.
- LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, 2006. ISBN 80-86307-26-3.
- SOUŠKOVÁ, Dana. *Hudební druhy a žánry, 1. díl*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-393-7.
- STRNADOVÁ, Karla a Jiří ZEZULA. *Hudební výchova v mateřské škole: dílčí metodická příručka k programu výchovné práce pro mateřské školy*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 1988.
- SYNEK, Jaromír. *Didaktika hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0972-0.
- ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-339-0.
- ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk a Alena TICHÁ. *Lidové písničky a hry s nimi*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-323-4.
- TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-562-2.
- TICHÁ, Alena a Milena RAKOVÁ. *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími: od narození do 8 let*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-100-6.
- VISKUPOVÁ, Božena. *Hudba a pohyb: hudebně pohybová výchova*. Praha: Supraphon, 1987.
- VISKUPOVÁ, Božena. *Hudebně pohybová výchova a zpěv*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. ISBN 80-04-19284-X.

VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého, 1. díl*. Vizovice: Lípa, 1995. ISBN 80-901199-0-5.

ZEZULA, Jiří a kolektiv. *Hudební výchova v mateřské škole: Metodika*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-24939-6.

Hudebniny

- [H1] BEILOVÁ, Vlasta. *Docela malé ježčí pískání s Písničkou a Fučílkem*. Praha: Knižní klub, 1998. ISBN 80-7176-832-4.
- [H2] HAVELKOVÁ, Karla. *Domeček plný notiček*. Brno: LYNX, 2002.
- [H3] HRADECKÝ, Emil. *Zpěvníček pro nejmenší*. Praha: Supraphon, 1986.
- [H4] KRUŽÍKOVÁ, Marie. *Písniček II*. Praha: INFRA, 2010. ISBN 978-80-86666-33-4.
- [H5] SLÁDEK, Ferdinand. *Jaro – léto – podzim – zima: Zpěvník pro školy mateřské*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1932.
- [H6] STOJAN, Jaroslav. *Maličká su 1*. Přerov: JASTO, 2000. ISBN 80-86086-09-7.
- [H7] SVOZIL, Karel. *6 korálků pro děti*. Olomouc: Edizione Festa Olomouc, 2003.
- [H8] ŠEBESTÍK, Alois a Miroslav KRČMA. *Zpěvník pro 1. až 5. postupný ročník všeobecně vzdělávacích škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1956.
- [H9] Základní umělecká škola Tachov. *Zelené, zelené* [hudebnina]. Soukromý archiv Tachovského dětského sboru, Tachov.

Seznam příloh

Příloha A: Rytmičkový instrumentář Evy Jenčkové

Příloha B: Instrumentální doprovod k písni *Travička zelená*

Příloha C: *Hubatá kopřiva*

Příloha D: *Velryba*

Příloha E: *Holka modrooká*

Příloha F: *Krajková záclona*

Příloha G: *Chudobička*

Příloha H: *Husopaska*

Příloha I: *Jahůdka*

Příloha J: *Červený šátečku*

Příloha K: *Pampeliška*

Příloha L: *Panímámo zlatá*

Příloha M: *Odpočinek*

Příloha N: *Hop, hej.*

Příloha O: *Zelené, zelené*

Příloha P: Fotodokumentace praktického ověření modelových situací

Příloha A

drhlo a ozvučná minidřívka

dřevěné rytmické zátky

dřevěné rytmičké vařečky a dřevěná rytmičká vejce

rytmický traktor Logoped a dřevěná kukačka

řehlačka a dřevěná káča

Příloha B

Travička zelená

D
A
D
A
D
D
A
D
H7

Zpěv

Travička ze-le-ná, to je mo-je po-tě-še-ní, tra-vič-ka ze-le-ná,

Malý buben

Chrastidlo

Dřívka

7

Em A7 D A D A

Zp.

to je mo-je pe-ří-na. Když si smys-lím na ní sed-nu, když si smys-lím

M. bub.

Chr.

Dř.

12

D D A D H7 Em A7 D

Zp.

na ní leh-mu. Tra-vič-ka ze-le-ná, to je mo-je pe-ří-na.

M. bub.

Chr.

Dř.

Příloha C

Hubatá kopřiva

Text: O. Suchý

Hudba: L. Němec, upr. E. Válová

Gm D D7 Gm Cm Czm

Ko-při-vo, ko-při-vo, sto-jíš tro-chu na-kři-vo. Po - stav se rov - ně!

7 Gm D D7 Gm

Co je ti po mně? Já se jen tak vá - lím a když mo - hu pá - lím.

HUDEBNĚ POHYBOVÁ ČÁST

VELRYBA

VLASTIMIL MARŠÍČEK

houpání moře – velryby

Volně

1. Vl- na, mod- ra'

p *p legato*

p *p* *p* *p simile*

vel- ry- ba, ce- lý den se ko- li- bá. Z bo- ku na bok ko- li- bá se,

ne- mo- tor- ná, tlu- s- tá v pa- se.

2. Když má dobrou náladu,
stříká slunci pod bradu,
na hřbetě jí svítí pěna,
jako když je namydlená.

Příloha E

Holka modrooká

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It consists of four staves of music, each with a line of lyrics underneath. Chord symbols (D, G, A) are placed above the notes. The first staff starts with a *mf* dynamic. The second staff starts with a *mf* dynamic. The third staff starts with a *p* dynamic. The fourth staff starts with a *mf* dynamic.

1 *mf* D G D A D
Hol - ka mo - dro - o - ká, ne - se - dá - vej u po - to - ka,

5 *mf* D G D A D
hol - ka mo - dro - o - ká, ne - se - dá - vej - tam.

9 *p* A D A D
Vpo to - ce se vo - da to - či, po - de - me - le tvo - je o - či,

13 *mf* D G D A D
hol - ka mo - dro - o - ká, ne - se - dá - vej tam.

1. Holka modrooká, nesedávej u potoka,
holka modrooká, nesedávej tam.
V potoce se voda točí, podemele tvoje oči.
Holka modrooká, nesedávej tam.
2. Holka modrooká, nesedávej u potoka,
holka modrooká, nesedávej tam.
V potoce je velká voda, vezme-li tě, bude škoda.
Holka modrooká nesedávej tam.
3. Holka modrooká, nesedávej u potoka,
holka modrooká, nesedávej tam.
V potoce je hasmánek, zatáhá tě za copánek.
Holka modrooká, nesedávej tam.

KRAJKOVÁ ZÁCLONA

1. Le - do - vá le - do - vá
 le - do - vá kraj - ko - vá zá - clo - na, le - do - vá
 le - do - vá a nic se před ní
 ne - scho - vá. Kraj - ko - vá zá - clo - na
 s pun - tí - ky, do - te - ky chlad - ný - mi prs - tí - ky.
 Pří - ro - da do - vo - lí,
 a - by nám při - kry - la o - ko - lí.

2. Dovolí, dovolí,
 záclona sněhová nebolí.
 Pohladí, pohladí,
 ochladí zemi. To nevadí.
 Sněhové puntíky padají.
 V mracích se udržet nedají.
 Nedají, nedají,
 snáší se dolů a netají.

Příloha G

CHUDOBIČKA

(Adéla Látalová)

Allegretto sereno *p - mf*

Chu - do - bič - ka v trá - vě u - smí - vá se

mi - le, v ro-se kři - štá - lo - vé pe - re ša - ty bí - lé.

12 *p - mf*
Sa - ma si je pe - re, su - ší na slu - ní - čku, kdo by ne - mi -

18
- lo - val ně - žnou chu - do - bi - čku.

mf *rit.*
p

Husopaska.

Nápěv české nár.

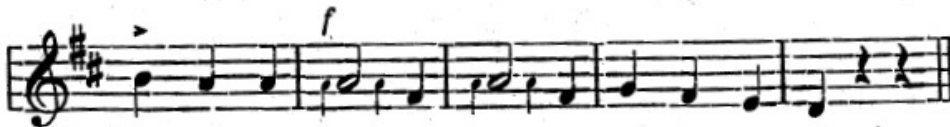
Živě.

1.—3. Hu - sy, hu - sy, bě-loučké hu - si-čky, hu - sy, hu - sy,

1.—3. bí - lé hu - sy! 1. Rá - dy a ne - ra - dy mu - sí - te
2. Ta je - dna kle - ve - ta, co po - řád
3. Až se - jde tra - vi - čka, dá - te mi

1. do řa - dy, ta nej - he - zčí na - před mu - sí.
2. ště - be - tá, když se ne - pa - se, hla - du zku - sí.
3. pe - ři - čka, v zimě se za - hře - ji, po - dří - mnu sí.

J. V. Sládek.

Příloha I

Jahůdka

V. Beilová

D A D

Čer - ve - ná se vtrá - vě ja - hůd - ka ma - lá,
Až ja - hůd - ce slun - ko slad - kou vů - ni dá,

5 D A D

slu - nič - ko ji hli - dá, a - by doz - rá - la.
sr - neč - ka si na ní rá - da po - chut - ná.

Červený šátečku

Česká

Mírně živě

Čer-ve - ný šá - te - čku, ko-lem se toč,
má mi - lá se hně - vá, já ne - vím proč,

ko - lem se toč, ko - lem se toč,
já ne - vím proč, já ne - vím proč.

Tra - la - la - la. la - la - la čer-ve - ná fi - a - la,

tra - la - la - la la - la - la fi - a - len - ka.

2. Když jsem si v potoce ruce myla,
ruce myla, ruce myla,
šátek jsem do vody upustila,
upustila, upustila.
Tra-la-la-la-la-la červená fiala,
tra-la-la-la-la la-la fialenka.

Příloha K

Pampeliška

V. Beilová

D A G D A

Když slu - nič - ko us - mí - vá se, pro - bu - dí se trá - v - ní - ček. Roz - zá - ří se
Zla - to - vlás - ko pam - pe - liš - ko, při - šlo ja - ro, je - tvůj čas. Na - syť včel - kám

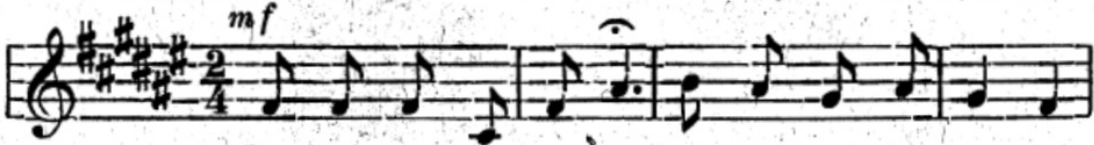
6 D A D

vce - lé krá - se pl - ný zla - tých slu - ní - ček.
práz - dné bíš - ko, svo - jí krá - sou po - těš nás.

Panímámo zlatá.

Mírně.

Moravská.

1. Pa - ní - má - mo zla - tá, o - tví - rej - te vra - ta,
2. Ze sa - mé - ho zla - ta, ze pře - nič - ných klá - sků,
3. Ko - lik zr - nek, kví - tků je v tom na - šem věn - ci,

1. ne - se - me vám vě - nec ze sa - mé - ho zla - ta.
2. a - by - ste po - zna - li na - ši věr - nou lá - sku.
3. to - lik bla - ha ne - sou va - ši věr - ní žen - ci.

Příloha M

Odpočinek

V. Veselý, V. Janků

The musical score is written on two staves in G major (one sharp) and 4/4 time. The first staff contains the first four measures of the melody, with lyrics underneath. The second staff contains the next four measures, starting with a measure rest (marked '5') in the first measure. Chord symbols G, D, and G are placed above the staves to indicate the harmonic accompaniment.

G D G

Ted' bu - de - me ti - še spát, ha - jí, ha - juš - ky,
O ve - ver - ce, za - jič - ku, ha - jí, ha - juš - ky,

5 G D G

co - pak se nám bu - de zdát, ha - jí há?
o kví - teč - ku, o ptáč - ku, ha - jí há.

Příloha N

Hop, hej.

Čile.

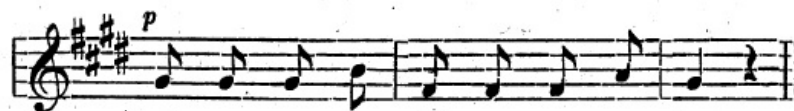
Česká.

Hop, hej! hu-so černá, necho-dí-vej do ječme-na,

tam: při-jde na tě šel-ma se-dlák,
u - ra - zí ti ml-sný zo-bák, hop, hej!

hu - so če - rná, ne - cho - dí - vej tam.

Příloha O

Zelené, zelené

E_b Fm H E_b E_b Fm

Ze - le - né, ze - le - né su - kýn - ky mi slu - ší. Ze - le - né, ze - le - né

H E_b E_b Fm H E_b

strom - ky vle - se jsou. Pro - to mám rá - da všech - no co je ze - le - né,

Cm Fm H E_b

ze - le - ná, ze - le - ná, to je bar - va má.

1. Zelené, zelené sukýnky mi sluší.
Zelené, zelené stromky v lese jsou.
Proto mám ráda všechno co je zelené.
Zelená, zelená to je barva má.
2. Bílé, bílé smějí se mé zoubky.
Bílé, bílé, bílé nožky mám.
Proto mám ráda všechno co je bílé.
Bílá, bílá to je barva má.
3. Čemé, čemé pantoflíčky nosím.
Čemé, čemé, čemé oči mám.
Proto mám ráda všechno co je čemé.
Čemá, čemá to je barva má.
4. Žluté, žluté žitko sluncem září.
Žluté, žluté, žluté vlásky mám.
Proto mám ráda všechno co je žluté.
Žlutá, žlutá to je barva má.
5. Červené, červené tůká ve mně srdce.
Červené, červené jak rozkvetlý mák.
Proto mám ráda všechno co je červené.
Červená, červená to je barva má.

Příloha P

